

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики**

**ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА
ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
МОРШИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4-го курсу, 402 групи
спеціальності 106 Географія ОПП
“Регіональний розвиток
і просторове планування”
Холодницький Роман Андрійович
Керівник: Костащук Іван Іванович,
д.геогр.н., проф., завідувач кафедри
географії України та регіоналістики

До захисту допущено на засіданні кафедри протокол № ____
від _____ 2024 р. Зав. кафедрою
_____ проф. Костащук І.І

Чернівці 2024

АНОТАЦІЯ

Роман ХОЛОДНИЦЬКИЙ

Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 106 географія ОПП “Регіональний розвиток і просторове планування” кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича м.Чернівці

Україна 2024

Особливості територіального планування та функціонування туристичної інфраструктури моршинської територіальної громади

Анотація.

В даній роботі було розглянуто актуальне становище та перспективи для розвитку туристичної галузі. Описано туризм як об’єкт наукових досліджень. Подано законодавче підґрунття функціонування та діяльності туристичної галузі в Україні. Висвітлено туристичну ситуацію в Моршинській ТГ: зокрема цінову політику міста, харчувальну концепцію туристів, стан санаторіїв та наявність і кількість туристичних маршрутів. Проведено аналіз перешкод та перспектив для розвитку туризму в громаді, розкрито SWOT та PEST аналіз слабких та сильних сторін курорту.

Ключові слова. Територіальне планування, туристична інфраструктура просторовий розвиток, стратегічне планування, туризм,

.....**Роман ХОЛОДНИЦЬКИЙ**

ABSTRACT

Roman KHOLODNYTSKYI

Bachelor's degree student in Geography, Educational and Professional Program
"Regional Development and Spatial Planning," Department of Geography of Ukraine
and Regional Studies, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi,
Ukraine, 2024

Territorial planning of the development of tourist infrastructure of the Morshyn Territorial Community

Abstract: In this work, the current situation and prospects for the development of the tourism industry were considered. Tourism as an object of scientific research is described. The legislative basis for the operation and activity of the tourism industry in Ukraine is presented. The tourist situation in Morshynska TG is highlighted: in particular, the price policy of the city, the nutritional concept of tourists, the state of sanatoriums, and the availability and number of tourist routes. An analysis of obstacles and prospects for the development of tourism in the community was carried out, and a SWOT and PEST analysis of the resort's weaknesses and strengths was revealed.

Keywords: Territorial planning, tourist infrastructure, spatial development, strategic planning, tourism,

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень, також досліджень інших авторів та науковців, і має посилання на відповідні джерела.

.....**Роман ХОЛОДНИЦЬКИЙ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1.	9
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	9
1.1 Туристична галузь як об’єкт наукових досліджень	9
1.2 Законодавче підґрунтя функціонування туристичної галузі	14
1.3 Проблеми та перешкоди у розвитку туристичної інфраструктури	17
РОЗДІЛ 2.	20
ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ В МОРШИНСЬКІЙ ГРОМАДІ. ІСТОРИЧНА СКЛАДОВА ТА АКТУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ КУОРТУ.	20
2.1 Історія походження міста моршин.	20
2.2 Початок розвитку курортної діяльності. Санаторії міста.....	21
2.3 Дієтичне харчування туристів, порівняння первинної концепції з сьогоднішньою	24
2.4 Цінова політика міста	27
2.5 Дозвілля для дорослих та дітей.....	28
2.6 Туристичні маршрути для гостей міста.....	30
РОЗДІЛ 3.	33
ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ГРОМАДИ	33
3.1 Моршинська територіальна громада у Львівській області. Демографічні показники, територіальний розвиток.	33
3.2 Перспективи та проблеми розвитку туристичної галузі.....	39
3.3 “Святий Шарбель” – як приклад вдалого проєкту туристичної діяльності.....	48
ВИСНОВОК	50
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	53
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Туристична галузь є однією з найбільш динамічно зростаючих сфер економіки у світі. Її значення не обмежується лише економічним внеском у ВВП країни, а також охоплює соціальний, культурний та екологічний аспекти. Туризм сприяє культурному обміну, зміцненню міжнародних зв'язків, створенню робочих місць і стимулюванню розвитку інфраструктури. В умовах глобалізації та зростання мобільності населення розвиток туристичної інфраструктури стає ключовим фактором, що визначає конкурентоспроможність і привабливість туристичних напрямків.

Особливої ваги набуває розвиток інфраструктури, яка включає транспортні засоби, заклади розміщення, харчування, об'єкти відпочинку та розваг, а також інформаційні і комунікаційні технології. Ефективно організована інфраструктура сприяє підвищенню якості обслуговування туристів, зростанню їх задоволеності та лояльності, що, в свою чергу, забезпечує сталий розвиток регіону. Вивчення аспектів розвитку туристичної інфраструктури є важливим завданням, оскільки дозволяє визначити проблемні зони та розробити стратегії їх усунення. Сфера туристичної галузі та інфраструктури загалом, являються масштабною частиною бізнесу та зайнятістю сфери надання лікувально-оздоровчих, рекреаційних та розважальних послуг туристам, що формує пласт відповідальності у економічній ринковій системі та в системі захисту і охорони здоров'я. Зокрема туристична галузь являється відмінно корисною у контексті регіонального розвитку регіону та громади, бо значно активізує розвиток транспортної інфраструктури у питанні покращення доступності регіонів через розвиток залізничних станцій, автомобільних доріг і громадського транспорту. Також активізує розвиток готельно-ресторанної інфраструктури у питаннях створення та модернізації готелів, ресторанів, кемпінгів та інших об'єктів гостинності. І звісно ж активізує розвиток зв'язку у питаннях забезпечення високошвидкісним

інтернетом та покращення мобільного зв'язку для зручності туристів в оплаті NFC, великою кількістю WIFI точок, тощо.

Туристична галузь постійно розвивається та працює на підвищення якості наданих послуг клієнтам шляхом постійної підготовки кваліфікованих кадрів, застосування якісних методів лікування, обладнання, якісних продуктів для бази здорового харчування, сировинної бази для відновлення здоров'я ітд.

Грамотний розвиток маркетингу та промоції для залучення туристів та інвесторів, збільшення попиту туристичного продукту шляхом євроінтеграційних процесів для залучення іноземної клієнтури та інвестицій. Туристичний розвиток популяризує традиції, етнічну та культурну спадщину регіону на українських та іноземних гостей курорту, що робить її впізнаванішою, а регіон популярнішим та привабливішим своїми особливостями.

Місцевий бізнес отримує новий потік зацікавлених клієнтів, залучення місцевої громади до процесів розвитку збільшують масштаб туристичної діяльності на державному рівні, а підприємці вмотивовані інвестувати в забезпечення туристичної діяльності на приватному та цивільному рівнях.

Туристична галузь, як економічна та соціальна складова, відіграє вагомую роль у розвитку України на світових теренах надання послуг туристам. Наша країна має чудові передумови та чинники для формування внутрішнього та міжнародного туризму світового рівня. Вдале географічне розташування, клімат, рельєф, природні чинники, багата історична і культурна складова, та туристично-рекреаційний потенціал є сталим фундаментом для формування тут інституту туризму вищесказаного світового рівня.

Актуальність теми зумовлена всіма вищеописаними чинниками, фактичним туристичним становищем в Моршині, потребою місцевого та туристичного населення в наявності культурних, історичних, туристичних та рекреаційних закладах, і в потребі нових прогресивних ідей територіального розвитку туристичної інфраструктури. Адже зрозуміло що необхідність цього

прогресу є вкрай важлива через туризм як екологічний і правильний шлях розвитку та інвестицій, так і через економічні складнощі регіону та відсутність продуктивного прибуткового коефіцієнту корисної дії. До того ж такий туристичний фундамент як Моршин – це просто однозначна основа для розвитку такої галузі.

Однак попри всі природні переваги, темпи розвитку такої важливої та прибуткової галузі нажаль бажають бути кращими. Цьому слугують ряд негативних чинників, такі як:

- постійна зміна керівництва виконавчої влади
- відсутність сталої зрозумілої стратегії розвитку
- відсутність кваліфікованих кадрів нижчих виконавчих рангів
- невміле використання фінансів
- податкові махінації на ринку нерухомості
- складна політична, фінансова та соціально-економічна ситуація в країні.

Збільшення темпів розвитку туристичної галузі є важливою метою не тільки заради фінансового прибутку і покращення економічного становища, а й заради каталітичної реакції розвитку соціальних відносин, створенні нових робочих місць, відновленні історичної цінності старовинних місцин та залученні інших вагомих галузей економіки. Іншими словами туристична галузь залучає в свій розвиток також і будівельну, транспортну, промислову, комунальну, харчову галузь, сільське виробництво, тощо. Це зумовлює появу робочих місць у всіх вищесказаних сферах, укріплює соціально-комунікаційні відносини між населенням та національну єдність народу.

Тому можна зробити висновок, що туристична галузь є набагато важливішою ніж здається і забезпечення контролю в її розвитку повинно детальніше та заохоченіше виконуватися органами місцевої та державної влади. Це дозволить забезпечити прибуткові статки та закрий потребу у рекреаційно-туристичних послугах місцевого населення, та іноземних гостей.

Об'єктом даної дипломної роботи є вивчення актуального становища туристичної інфраструктури Моршинської територіальної громади.

Предметом даної дипломної роботи є аналіз перспектив та можливостей розвитку туристичної інфраструктури краю.

Мета роботи полягає у дослідженні туристичної галузі Моршинської ОТГ та пошуку потенційних рішень для майбутнього територіального розвитку туристичної інфраструктури, в тому числі розробка рекомендацій щодо її покращення для забезпечення сталого економічного і соціального покращення регіонів.

Завдання що були виконані для досягнення мети: вивчення історичної складової міста, опис наявної туристичної інфраструктури та запропонованих послуг для туристів, аналіз цінової політики громади, дослідження проблем та перспектив для розвитку туристичної галузі, SWOT/TOWS аналіз сильних і слабких сторін курорту

Теоретичною та методологічною основою роботи є: праці вітчизняних вчених, географів серед яких Г. М. Алейнікова, О.О. Бейдик, Т. І. Ткаченко, І. В. Зорін та І.М. Писаревський, а також відповідні наукові статті та інші інтернет-джерела. Методи, що використовуються для вивчення розвитку туристичної галузі: SWOT-аналіз, аналіз ринку попиту та пропозиції на туристичні послуги, моніторинг якості туристичної діяльності громади, маркетингове дослідження впізнаваності курорту, статистичний аналіз актуального та перспективного стану громади, порівняльний аналіз з іншими громадами та курортами.

Структура роботи являє собою 40 сторінок інформації: 3 розділи, 11 підрозділів, 10 джерел літератури, загальний висновок та додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

1. ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Туризм в умовах сучасного світу постає дещо масштабнішим явищем в політичному чи соціальному становищі, який істотно впливає на історичний та економічний устрій не тільки регіонів України, а й цілого світу. Існує ціла низка країн, що побудували своє масштабне економічне становище суто за рахунок розвитку туристичної галузі. Зокрема Об'єднані Арабські Емірати керуючись вдалою стратегією територіального розвитку використали всі свої кошти з нафтової промисловості інвестувавши їх у туристичний розвиток міст, та зробили з пустелі економічне диво. Тепер закінчення невідновлювальних земельних ресурсів не грозить їм фінансовим крахом, а етнічне ментальне виховання самих арабських народів не дозволить їм розкратити своє, та вкладати власні кошти в будь яку чужу країну. Вони дорожать власним, як і повинно бути влюбій культурі чи державному устрої.

Туризм як явище являє собою сукупність об'єднаних функціонуючих галузей, що в масі своїй забезпечують діяльність сфери надання рекреаційних послуг в контексті економічного зростання. Розвиток туризму є фактично невичерпним та багатограним, завдяки загальному соціально-економічному розвитку країн, регіонів та їх населення. Він об'єднує в собі чисельність супутніх галузей і загалом позитивно впливає на розвиток соціально-культурних зв'язків, на захист екології навколишнього середовища, на покращення міжнародних зв'язків співпраці людства без расових, релігійних чи мовних непорозумінь. Від якості функціонування туристичної інфраструктури напряду залежить враження туристів про певний регіон і країну, адже будь-яка подорож іноземця до нас не в робочих цілях – це туризм. А забезпечення якісного та прибуткового функціонування туристичної інфраструктури залежить від правильної стратегії регіонального планування туризму.

Багато досліджень сфери довели, що багатогранність туризму важко переоцінити. Тому з появою нових технологічних, культурних, економічних та

соціальних трендів – галузь туризму повинна відповідати їм. Повинна зростати кількість самих дослідників та кваліфікованих кадрів, що можуть давати дійсну оцінку туристичній ситуації регіону чи громади. Повинні формуватися нові інституції туристичних досліджень задля забезпечення ефективності темпів розвитку, зокрема частина інвестиційних коштів має виділятися на розвиток цих навчальних закладів, інституцій та дослідницьких центрів.

Правила та основні положення щодо розвитку туристичної галузі продиктовані сотнями дослідників переважно мають схожі ідеї, що логічно впливають в умовно єдину загальну стратегію згідно якої розвиваються країни Європи та світу. Схожість цих ідей не сформована випадково, бо Організація Об'єднаних Націй ще у 1975 році утворила Всесвітню туристичну організацію, яка трактувала загальні напрямки розвитку туризму. Власне сучасний розвиток туризму та забезпечення функціонування туристичної інфраструктури в Моршинській ТГ також являє собою: впровадження технологічних інновацій у сфері цифрових трансформацій, збільшення кількості робочих місць у галузі та кваліфікованість кадрів, зростання конкурентоспроможності курорту та громади на фоні регіону чи навіть країни, шляхом залучення інвестиційного фонду для існування бізнесу. Не менш важливим є вищеописаний розвиток усіх галузей з поправкою на збереження екологічних чинників, природної та культурної спадщини регіону, та підтримка громад у соціальному та економічному плані.

На міжнародному рівні – туризм є безпосередньою складовою ринкових відносин і основою економіки багатьох відомих країн. З цієї галузі вони отримують до половини загального валового продукту держави. Усвідомлюючи потенціал до економічного зростання завдяки галузі туризму – туристичні країни Європи такі як: Франція, Італія, Іспанія, Португалія інвестують вагомую частину економіки у розвиток туристичного продукту, що включає послуги, товари, розваги для туристів, які не тільки дають прибуток, але й мають культурний вплив на гостей регіону, та покращують їх усвідомленість та впізнаваність до різноманітних іноземних етносів.

Розвиток туризму, в тому числі й міжнародного, має на меті забезпечити туристів та гостей регіону позитивними враженнями, якісним дозвіллям, хорошим рівнем якості надання медичних та рекреаційних послуг, комфортним транспортом, різноманітністю туристичних місць та численною кількістю послуг на вибір. Забезпечення продуктивного функціонування туристичної галузі залежить від грамотної співпраці бізнесу, гілки влади, туристичних операторів, транспортних вузлів, логістичних центрів, комерційних підприємств, якісних промоцій, міжнародної співпраці, інвестицій та мільйона інших факторів які безпосередньо на це впливають

З розвитком та збагаченням людства завжди росте кількість мандрівників та подорожуючих. Тому саме розвиток туризму прогнозовано є затребованою галуззю в якій лежить і економічний потенціал, і потенціал розкриття історичних цінностей та особливостей певного регіону, адже культурна складова впритул крокує з туристичною та рекреаційною. Закон України «Про туризм» трактує визначення самого туризму як: “тимчасовий виїзд особи з місця проживання на іншу територію в рекреаційних, офіційно-ділових, пізнавальних та інших цілях без отримання податкового заробітку”. Все що інше – не туризм, а робоча відпустка.

Бейдик О.О. визначає туризм, як форму масового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, що характеризується екологічною функцією.

Кабушкін М. визначає туризм, як сукупність відносин і єдність зв'язків і явищ, які супроводжують людину в подорожах.

Методологічна основа територіального розвитку туристичної та рекреаційної галузі певного регіону включає в собі низку аналітичних дій, що застовуються для вивчення природно-ресурсного та галузевого потенціалу громади чи краю

Вони являють собою:

- Аналіз туристичного потенціалу території: визначення потенційних видів туризму та рекреації, а також їх привабливість та доступність для відпочивальників.
- Визначення мети та завдань територіального планування: створення концепції розвитку туризму та рекреації в території, визначення найбільш перспективних напрямків розвитку туризму та рекреації.
- Вивчення стану існуючої туристичної інфраструктури території: оцінка наявності та ступеню розвиненості туристичної інфраструктури (готелі, кемпінги, ресторани, розважальні заклади, транспортні засоби тощо).
- Розробка стратегії розвитку туризму та рекреації: визначення пріоритетних напрямків розвитку, розробка механізмів їх реалізації та планів заходів.
- Координація дій різних органів та структур у сфері туризму та рекреації: забезпечення взаємодії між державними та місцевими органами влади, туристичними організаціями та підприємствами.

У розвитку туристичної галузі методологічна основа включає в себе різноманітні аспекти, такі як створення туристичної інфраструктури, планування маршрутів та транспортних зв'язків, розробка туристичних пакетів, вивчення потреб споживачів та планування маркетингових кампаній. Основна мета - створення конкурентоздатних туристичних продуктів, які зможуть задовольняти потреби туристів та забезпечувати стійкий розвиток галузі. Основними методами для отримання статистичних даних та запровадження стратегії розвитку є SWOT/TOWS аналіз сильних та слабких сторін курорту, оцінка природно-ресурсного потенціалу краю, аналіз профілю громади, тощо.

Стратегічне планування – системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу в усій громаді, а також створення спільного бачення майбутнього громади. Це творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і сценаріїв, здійснення яких вирішить проблеми розвитку. Стратегічне планування є також ефективним інструментом об'єднання лідерів туристичного бізнесу та посадовців місцевої влади для створення публічно-приватних партнерств, що має позитивний вплив на місцевий діловий клімат та конкурентне становище громади.

Подана схема демонструє послідовність аналітичних, теоретичних та практичних дій, що застосовуються при розробці стратегії розвитку. Методологія підготовки та впровадження стратегії ґрунтується на припущенні, що її впровадження відбудеться лише за умов об'єднання зусиль виконавців заходів та всіх зацікавлених сторін. У результаті цієї роботи будуть досягнуті визначені цілі, реалізовані спільні проєкти, які в цілому забезпечуватимуть сталий розвиток громади з точки зору туристичної галузі та загальної багатопрофільності галузей міста. Стратегія ґрунтується зокрема і на місцевих цільових програмах, які вже прийняті міською радою і впроваджуються її виконавчими органами влади.

1.2 ЗАКОНОДАВЧЕ ПІДґРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Будь яке стратегічне планування розвитку туристичної галузі та інфраструктури повинно базуватися на певному законодавчому підґрунті, що описує та регламентує правові можливості цього розвитку. Тільки завдяки чітким законам, туристична галузь може бути розвинена легально і згідно певної форми, а крім того – правильно оподатковуватись і позитивно впливати на всю економічну картину регіону і країни.

Основоположним вважається прийнятий Верховною Радою України 15 вересня 1995 року Закон «Про туризм», що констатує: "Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності." Він є основоположним законодавчим актом, що визначає загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні реалізації державної політики в галузі туризму. Закон всебічно регламентує туристичну діяльність в Україні, створює умови для стимулювання ділової активності суб'єктів туристичної інфраструктури, забезпечує оптимальний рівень державного регулювання процесу розвитку вітчизняного туризму.

Цей законодавчий акт України сформований в результаті рекомендацій Гаазької міжпарламентської конференції з туризму, що пройшла 10-14 квітня, 1989 року в Нідерландах. Нею було зазначено: «Країни повинні визначити свої національні пріоритети, а також оптимальну стратегію розвитку туризму в рамках цих пріоритетів».

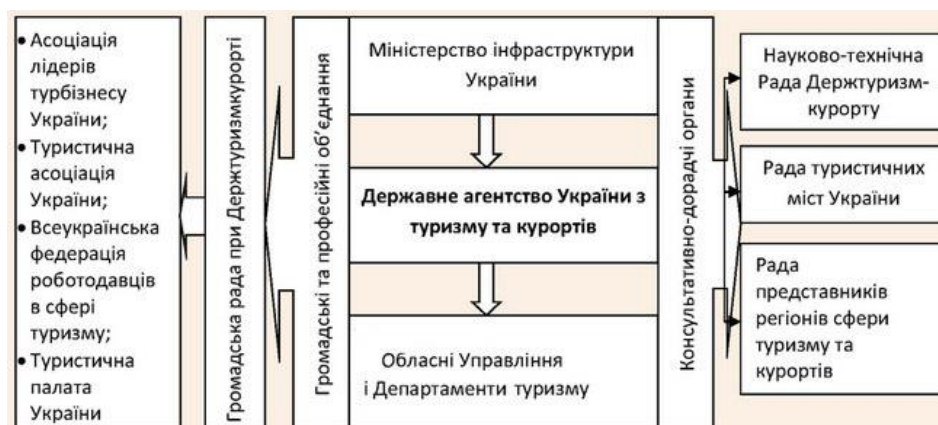
А також: «Необхідно, щоб державна влада на всіх рівнях у всіх країнах відігравала активну роль у справі створення сприятливих умов для туризму і, зокрема, надавала фінансові та інші ресурси для реалізації всеохоплюючих програм, присвячених туризму». Таким чином, запровадження Закону «Про туризм» запустило процес реалізації всіх рекомендацій Гаазької конференції, але в умовах нової Незалежної України такий процес був доволі малоактивним.

Проте 15 липня 2020 року, Закон України «Про туризм» був переобраний, та замінив собою попередній вищеописаний від 1995 року. Його метою є створення правових умов для розвитку туристичної галузі в Україні, забезпечення прав та інтересів туристів та захисту їх здоров'я та безпеки, а також збереження культурних та природних ресурсів країни.

Закон включає такі положення:

- Визначення поняття "туризм" та його різних форм, включаючи медичний туризм, спортивний туризм, екологічний туризм та інші.
- Встановлення вимог до організації туристичної діяльності, включаючи обов'язкову ліцензування туроператорів та турагентів, вимоги до договорів про туристичні послуги та забезпечення прав туристів.
- Встановлення механізмів контролю за дотриманням вимог закону про туризм та встановлення відповідальності за порушення цих вимог.
- Розвиток туризму у малонаселених територіях, зокрема народних природних парках та інших територіях зі спеціальним статусом.
- Забезпечення розширення можливостей для міжнародного туризму та підвищення конкурентоспроможності української туристичної галузі на світовому ринку.

Також цей закон передбачає розвиток кластерів туристичної інфраструктури, зокрема розвиток готельних комплексів, транспортної інфраструктури, розвиток технологічної бази для туристичних підприємств, підтримку інвестиційного фонду з залученням євроінтеграційних процесів та маркетингову популяризацію розвитку туристичного галузі.

Так як туристична галузь є головним апостаментом нижчих супутніх галузей, які всією коаліцією забезпечують ефективну діяльність туризму – існують підрядні закони цих супутніх галузей, що регламентують свої правила та управління, зокрема:

- Закон про землю: цей закон встановлює правила використання земельних ділянок для туристичних цілей, а також умови оренди або продажу земельних ділянок під туристичну інфраструктуру.
- Закон про будівництво: цей закон регулює будівництво та реконструкцію будівель, які використовуються для туристичної інфраструктури.
- Закон про безпеку: цей закон регулює вимоги безпеки туристів та встановлює вимоги до стандартів безпеки для готелів, ресторанів, транспорту та інших елементів туристичної інфраструктури.
- Закон про захист прав споживачів: цей закон регулює відносини між туристами та туроператорами, готелями, ресторанами та іншими підприємствами туристичної індустрії, що встановлюють права та обов'язки сторін та процедури врегулювання спірних ситуацій.

Перелік правових умов головного закону «Про туризм» та його підрядних законодавчих одиниць, регламентує супутній розвиток всіх цих галузей в регіоні або області зі спільним урегулюванням різних місцевих влад в одній коаліції. Або ж регламентує створення кластеру туристичної інфраструктури локально в одній громаді. Туристичний кластер як форма розвитку коаліції галузей в межах однієї громади є більш ефективним та доцільнішим, адже спонукає до співпраці компаній та підприємців, до ефективної взаємодії між галузями та до підвищення конкурентоспроможності громади.

1.3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕШКОДИ У РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Розвиток туристичної інфраструктури є критично важливим для залучення туристів і забезпечення високого рівня їхнього задоволення, особливо в такому потенційному туристичному місті як Моршин. Проте, на шляху до ефективного функціонування туристичної інфраструктури виникає низка проблем та перешкод, які потребують детального аналізу та вирішення. Основні проблеми та перешкоди, що впливають на розвиток туристичної галузі, в першу чергу, являють собою відсутність фінансування зі сторони інвесторів, та зі сторони клієнтів через малу їх кількість. Це веде за собою проблеми модернізації лікувального обладнання, відсутності оновлення санаторіїв, готелів, оздоровчих комплексів, відсутність рекламних та промоційних процесів, унеможливлення наявності здорової харчової, лікувальної та рекреаційної баз.

ДП «Моршинкурорт» залучає вагому частину державних коштів міста, для утримання життєдіяльності і розвитку туристичної галузі та інфраструктури, проте недемократичні дії місцевих посадовців та відсутність комісії з контролю руху та використання коштів для туризму – перешкоджають повноцінному фінансуванню галузі. Невизначеність економічної ситуації у країні в умовах війни, відсутність чіткої інвестиційної картини регіону, відсутня зацікавленість спонсорів та інвесторів на тлі махінаційних дій посадовців, низький рівень підтримки з боку держави та навмисне погіршення умов існування для малого й середнього бізнесу також несуть собою негативний вплив на розвиток туристичної галузі та інфраструктури.

На тлі численних фінансових та інвестиційних проблем, не менш вагомою перешкодою розвитку туризму є відсутність кадрової бази кваліфікованого персоналу, відсутність підготовчих центрів сфери надання послуг через брак фінансів, відсутність попиту на такі центри через низький туристичний обіг, відсутність фінансування на привабливу заробітню плату у сфері надання

туристичних послуг, а звідси і відсутність мотивації у персоналу до навчання, розвитку та покращення якості та кількості наданих послуг.

Також однією з найважливіших перешкод для розвитку туризму являється відсутність координації та співпраці між різними людськими секторами. Простіше кажучи місцева влада, місцеві жителі, місцеві бізнесмени не бачуть користі у взаємній співпраці для забезпечення спільного сталого розвитку.

Місцеві жителі невдоволені високими цінами на продукти та послуги, що навмисне збільшені для туристів, та невдоволені відсутністю розвитку цивільної інфраструктури. Адже на курорті переважно розвиваються заклади відпочинку для туристів та гостей, а не для місцевих. Також махінаційні дії органів місцевої влади не збільшують довіри. Тому населення демотивоване до повноцінної сплати податків що веде до внутрішнього боргу громади. Крім того, місцеве населення не в захваті від туристів через певні соціально-культурні бар'єри, культурні відмінності та стереотипи, відсутність освітніх програм з підвищення обізнаності про значення туризму, негативний досвід взаємодії з туристами. Це все веде до соціальної напруги між туристами та місцевим населенням, зниження рівня гостинності та комфорту для туристів, дистанціювання між місцевими і гостями.

Місцева влада, на фоні відсутності податків від жителів, більше зацікавлена у туристах. Тому інвестує у розвиток державних підприємств суто туристичної діяльності, та не інвестує в розвиток благоустрою міста, чим має змогу запропонувати відпочивальникам кращі умови ніж приватний сектор підприємств, які розділяють частину туристичного ринку та ринку нерухомості.

Таким чином відсутня співзгодженість, узгодженість між різними секторами, панує розрідненість дій та неефективне використання ресурсів що цілком негативно впливає на розвиток туристичної галузі та інфраструктури.

Відбувається так через взаємну незацікавленість сторін. Населення Моршина не може дійти згоди з державним органом на рахунок покращення рекреаційного

благоустрою та запровадження урбанізаційних дій в громаді. А сільський пласт населення громади вимушений емігрувати в сусідні ОТГ для кращих умов роботи та життя що ніяк не мотивує людей до праці на користь власного дому.

Висновок до першого розділу.

Розвиток туристичної галузі та інфраструктури в світі є вкрай важливим соціальним та економічним фактором, що забезпечує добробут регіонів, громад та країни в цілому. Теоретичний принцип стратегії розвитку зазвичай легко, структуровано та логічно сприймається на етапі ідеї, але кількість реальних складощів, породжених архаїчною системою правління та відсутністю перспективних кваліфікованих виконавчих кадрів – руйнує будь-яку мотивацію до покращення та реалістичного застосування стратегії розвитку. В Україні існує законодавчий порядок, що регламентує чинники та умови діяльності легального туризму, який в свою чергу має достатні темпи розвитку, вагомий оборот туристів, та економічну забезпеченість що також розповсюджується на розвиток інших галузей. Проте ефективний розвиток туристичної інфраструктури несе за собою потребу вирішення низки супутніх проблем, включаючи фінансові та інвестиційні питання, соціально-культурний бар'єр громади, питання кваліфікованості кадрів та відсутності взаєморозуміння і співпраці сторін.

Вирішення усіх проблемних питань відкриє можливості для розвитку правильного, прибуткового, міжнародного туризму. Глобалізація вплинула на розподіл та організацію діяльності різних країн в різних сферах відносно оптимізації ефективного застосування ресурсного та кадрового потенціалу. Процеси глобалізації істотно вплинули на весь світ з точки зору торгівлі, надання послуг та туризму – зробивши різноманітні товари, послуги, технології доступними в більшості країн світу. Так населення різних країн отримало змогу одягатись в однакові речі та користуватись однаковими послугами.

РОЗДІЛ 2.

ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ В МОРШИНСЬКІЙ ГРОМАДІ.

ІСТОРИЧНА СКЛАДОВА ТА АКТУАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ КУОРТУ.

2.1 ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ МІСТА МОРШИН.

Моршин – курортне містечко прикарпатських країв на заході Львівської області. Має мальовничу історію створення та статус бальнеологічного курорту мінеральних вод. Перша письмова згадка про це місто датується **2 січня 1482 року**, коли воно входило до складу Польського королівства, та належало польському шляхтичу Юхну Нагвадану. Назва походить від двох слів «мор» і «шин», що в перекладі зі старовинної німецької – «болото» і «краса», або ж *Моршин – «красиве болото»*. Хоча існує також інша легенда, що ця назва походить від Петра Моршина – власника місцевих соляних шахт. Про правильність і достовірність легенд тепер можна тільки й здогадуватись.

Здавна місцеві жителі займались викачуванням ропи та її виварюванням в «жупах», для отримання харчової солі. Це здавалося доволі простою та прибутковою справою в селі, багатому на ропу. Проте така промисловість не виправдала себе, бо моршинська сіль виявилась дуже гіркою та непридатною для споживання через високий вміст мірабіліту. Сольова індустрія почала занепадати навіть не встигнувши розвинутись, до моменту коли німецькій хімік і аптекар Іоганн Рудольф Глаубер зміг штучно синтезувати глауберову сіль, яка виявилась дуже корисним елементом в содовій, склянній та медичній галузі. Глауберова сіль – це штучний аналог природньо чистого мірабіліту, який моршинці отримували внаслідок виварювання ропи. З цього моменту сольова галузь знову стала на шлях відродження, проте тепер з іншою метою: лікування місцевих жителів та майбутніх туристів і експорт на скловиробничі та содовиробничі заводи. Мірабіліт як медичний засіб корисний при різноманітних захворюваннях шлунку, гастритах, виразках, проблемах з травним трактом, застоями жовчі, тощо. Наразі мірабіліт і моршинську ропу використовують у рекреаційних та лікувальних цілях в лікарнях, санаторіях.

2.2 ПОЧАТОК РОЗВИТКУ КУРОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. САНАТОРІЇ МІСТА

Початок курортної діяльності Моршина можна датувати **1875 роком**. В цей рік в місті відкривається залізнична гілка Стрий – Станіслав, що дозволяє легко добратися до курорту і значно пожвавлює його за рахунок великого потоку нових людей. Тогочасний господар маєтку в Моршині купець Боніфаций Штіллер, привертав увагу людей до живописної місцевості, з якою тепер було добре сполучення. В газетах за 1877 рік було розміщено повідомлення про те, що в Моршині відкривається кліматичний курорт для хворих туберкульозом легень. Сьогодні на місці маєтку Штіллера розміщений готельний комплекс «Боніфаций» - названий в честь німецького купця. Боніфаций зробив вагомий вклад в розвиток курорту: запрошував вчених і лікарів, спонсорував будівництва та дослідження. Результатом цього було досліджено 3 джерела мінеральної води та знайдено торф'яну грязь – «боровину». 1878 рік став роком першого офіційного лікувального сезону з відкриттям «Закладу для лікування грудних захворювань». **В 1880 році** – Моршин став бальнеогрязевим курортом.

Туристична галузь в ті роки не була так сильно розвинута. В більшості люди не зупинялись в Моршині надовго, бо не існувало ще як таких санаторіїв, готелів чи хостелів.

До і після Першої світової війни, гості міста могли залишатися в багатих місцевих жителів, що мали достатньо житла у власності, щоб його здавати.

Тенденція санаторіїв, пансіонатів чи готелів почала появлятися вже згодом. В 1930-х роках на курорті були збудовані водолікарня, грязелікарня, інгаляторій та бювет мінеральних вод — «грибок, амфітеатр», котрий став символом міста. **В 1935 році**, за проєктом львівського архітектора Мар'яна Нікодемівича, Товариством галицьких лікарів почалось будівництво «Курортного дому» - нині санаторій «Мармуровий палац». На початок 1950-х років в Моршині функціонувало вже 9 санаторіїв, відомих нам і до сьогодні.

В 1975 був збудований **Будинок Культури** (сьогодні Палац Культури), в **1979** – санаторій «Пролісок», а через рік – санаторій «Лаванда».

Всі діючі санаторії були об'єднані в Санаторно-курортний комплекс, скорочено СКК «Моршинкурорт». Цей комплекс включає в себе санаторії «Дністер», «Лаванда», «Черемош», «Перлина Прикарпаття», «Світанок», «Пролісок», також Бювет мінеральних вод, Лікувально-діагностичний центр та «Палац Культури», який в результаті аукціону з 2019 року став просто адміністративним центром для туристів, де можна отримати консультативні послуги. Також для артистів, музикантів, ораторів та інших культурних діячів доступна оренда великого концертного залу для проведення різноманітних заходів.

Мета розвитку туристичної галузі на прикладі Моршина включає в собі не тільки створення нових інфраструктурних об'єктів, а й відновлення історичної та практичної цінності вже існуючих будівель. Проте через нещодавні аукціонні дії, відновлення цих будівель вагомо унеможлиблюється, бо фактично вони вже не у власності міської ради. На мою думку, вектор стратегії Моршина трішки відійшов від туристичних та рекреаційних досягнень, які доцільно мають тут розвиватися масштабно. Зanedбання розвитку цих галузей знищить практичне застосування природно-ресурсного потенціалу цього краю.

Звернувшись до вітчизняної науковиці О.Музиченко-Козловської, можемо проаналізувати низку заходів щодо оцінювання та регуляції туристичної привабливості регіону, які включають:

- Обереження, відновлення та підтримка природних ресурсів та історико-культурних пам'яток країни як основну притягальну силу для туристів;
- Покращення якості довкілля у межах туристичних територій;
- Стимулювання розвитку суміжних з туризмом галузей економіки регіону, у тому числі у сфері туристичної анімації, що у кінцевому результаті призводить до розвитку туристичної інфраструктури;
- Надання належної фінансової підтримки з боку державних та місцевих органів влади для утримання туристичної інфраструктури;

- Проведення просвітницької роботи серед населення як основного носія культурно-етнографічних цінностей нації; тощо.

Реалізація вищеписаних заходів створює в регіоні **туристичну індустрію, туристичні послуги і туристичний продукт.**

Туристичні послуги – це послуги щодо розселення, харчування, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг спрямовані на задоволення потреб туристів

Туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс, який поєднує послуги, що реалізуються або пропонуються до реалізації за єдиною фіксованою ціною згідно преїскуранта туристичного ваучера, наприклад послуги перевезення, проживання, дієтичного харчування і так далі.

Туристична індустрія – сукупність суб'єктів туристичної діяльності, організаційні структури підприємств харчування, транспорту, торгівлі, закладів культури, освіти, спорту тощо, які забезпечують надання послуг, виробництво та реалізацію товарів для задоволення потреб туристів

Як вже було описано вище, галузь туризму – це колективне об'єднання закладів надання рекреаційних та готельних послуг, праці тисячі людей, діяльності промислових підприємств, результату маркетингових дій, активності та злагодженості сотні складних аспектів, що дає плідний результат якості задоволення туристів. Тож розвиток туризму глобально рухає регіон вперед, адже кожна із супутніх його галузей має функціонувати на достатньому рівні щоб забезпечувати безперебійну туристичну діяльність та приносити оподаткований прибуток.

В процесі історичного розвитку туристичної інфраструктури засновувалась чисельність готелів та санаторіїв, які відповідали рекреаційним стандартам на момент будівництва, проте вони вже не відповідають актуальним вимогам на наш час. Тому відновлення стану будівель туристичних об'єктів, їх модернізація та адаптація під сучасні потреби є категорично вагомою для прогресивного результату. Створення нових готелів і санаторіїв допоможуть збільшити пропускну і туристичну здатність курорту.

2.3 ДІЄТИЧНЕ ХАРЧУВАННЯ ТУРИСТІВ, ПОРІВНЯННЯ ПЕРВИННОЇ КОНЦЕПЦІЇ З СЬОГОДНІШНЬОЮ

Специфіка СКК «Моршинкурорт» завжди полягала в найкращому лікуванні туристів і пацієнтів. І загалом, Моршин являвся саме рекреаційним та оздоровчим курортом, а слід за цим був туристичним. Хоча глобальніше рекреаційну функцію у собі розкриває туристична галузь як головна, що всіх об'єднює. У всіх санаторіях пропонується 3-х та 5-и разове харчування, великий перелік послуг та процедур, комфортні номери різної місткості та рівня комфорту і обов'язкові консультації висококваліфікованих лікарів. Проте сьогодні, концепція лікувального бальнеологічного курорту змінює свій курс в угоду більшій рекреаційній потребі туристів.

Наприклад якщо ми говоримо про харчування в санаторних столових, то колись денний раціон відпочиваючих дуже строго контролювався в угоду лікування та відновлення здоров'я. В Моршин приїзжали тисячі туристів з проблемами шлунку, гастритом, нирковою недостатністю, запаленням шлунку; люди з захворюванням діабету, виразкою, тощо. Лікарі-консультанти надавали призначення на аналізи, ставили діагноз і планували дуже строгу дієту, в купі з прийомом лікувальної води, яка давала гарний результат. Дієти нумеровались, та були розділені по столовах.

Наприклад дієта №3 «діабетна»: статистично обчислювалась кількість хворих діабетиків на курорті з призначенням цієї дієти, і її раціон готували кухарі в столовій санаторію «Перлина Прикарпаття». Інший номер дієти для людей з запаленням внутрішньої стінки шлунку готувався вже в іншій столові, іншого санаторію чи пансіонату. Таким чином харчування туристів строго контролювалось для їхнього ж блага. Пропуск в їдальні та столові відбувався через курортні книжки відпочиваючих. В цих книжках була прописана денна норма води, ропи, години сніданків, обідів та вечерь, розклад культурних програм, процедур, путівник по місту, тощо.

Що можна сказати про харчування та дотримання дієт сьогодні?

СКК «Моршинкурорт» змінив первинну ідею лікувального курорту.

Тепер місто в більшості просто місце з численною кількістю рекреаційних зон, де туристи мають змогу відпочивати і харчуватися в необмеженій кількості. В столових та їдальнях лікувального характеру ніхто вже строго не слідкує за раціоном харчування туристів, натомість пропонується неумістний для лікувального закладу “All Inclusive” як в приватних ресторанах чи кафе. Загалом, така концепція являється логічним розвитком і є актуальною вимогою сучасної туристичної галузі. Проте лікувальна особливість курорту сповільнила свої темпи розвитку. Зараз лікарі й надалі консультують, лікують, приписують дієти, але притримання дієт чи порад лікаря вже лежить на плечах самих туристів, які бувають дуже різноманітними індивідуумами, з різною силою волі, стану здоров'я та життєвої позиції.

Вдалим способом розвитку харчової інфраструктури курорту було б запровадження старообрядної концепції, яка потерпіла осучаснених змін. Так як місто в першу чергу має на меті забезпечення якісного оздоровлення та рекреації – потрібно запроваджувати низку реструктурних процесів у питанні харчування:

- Дієтичне харчування, враховане за індивідуальних потреб кожного пацієнта, зокрема дієти для людей із захворюваннями шлунково-кишкового тракту, підшлункової залози, серцево-судинної системи, печінки тощо.
- Використання тільки свіжих, відібраних, якісних продуктів натурального походження із агроферм регіону
- Залучення різновидів мінеральних вод із джерел Моршина, в купі з урахуванням сучасних дієтичних рекомендацій та консультацій лікаря
- Калорійний контроль за кожним індивідуальним туристом, прописання нумерації дієт в курортній книжці електронного формату
- Впровадження сезонного меню, яке буде рентабельно використовувати найсвіжіші продукти місцевих агропідприємств з максимальною користю для туристів

- Розробка навчальних програм, майстер-класів та лекцій з дієтології для розуміння туристами користі здорового харчування
- Введення асортименту веганських та вегетаріанських страв для розширення кола зацікавлених туристів
- Виділення бюджету на повну реставрацію кухонних приміщень державних закладів харчування та інвестиції в сучасні кухонні прилади (техн. Sous Vide, парова кухня, пароконвектомати)
- Популяризація кухарської справи на достатньому рівні промоцій
- Організація транспортно-логістичної діяльності

Забезпечення сталого якісного харчування несе за собою розвиток закладів кухні різних народів та громадських харчових закладів, їх забезпечення якісними продуктами різної цінової категорії та пошук робочого складу поварів. Вигідне транспортне сполучення покращує це забезпечення. Однак одним із важливих кроків для повної реалізації вигідного транспортного сполучення буде розвиток однієї, з супутних до туризму, галузі – транспортних вантажних та пасажирських перевезень.

Більшість працівників туристичної сфери міста здебільшого місцеві жителі, проте вагома їх частка – це люди з сусідніх сіл Моршинської громади. Питання щодо доступності, якості, комфорту та ціни громадського транспорту в громаді не озвучено. Перевезеннями займається стороння приватна компанія, яка далеко не завжди відповідає усім вимогам пасажирів, зокрема кількості та якості самого транспорту, ціни на проїзд, сталому графіку руху, облаштованим зупинкам та продуманому комфортному маршруту. На мою думку таке питання доволі важливе саме говорячи про тенденції розвитку курорту та туристичної галузі, адже це включає в собі збільшення кількості працівників з громади та її околиць, а тому для них важливо завжди вчасно з'являтися на робочих місцях.

2.4 ЦІНОВА ПОЛІТИКА МІСТА

Говорячи про ціну проживання чи відпочинку в Моршині, можна сказати що вона свідомо завищена за фактичний рівень сервісу. В першу чергу хочеться освітити проблему доволі високих цін на харчові продукти, та продукти першої необхідності. На мою думку це наслідок курортного статусу самого міста. Ні для кого не секрет, що курортні міста, як наприклад Буковель, мають завищені цінові показники що орієнтовані на заможних туристів. До найближчого районного центру Стрия – 15 км, проїзд автобусом туди коштує 50 грн. В магазинах Стрия аналогічна продукція є дешевшою на **5-20%** ніж в Моршині, проте переплата за дорогий проїзд в обидві сторони ніяк не окупує втрачену різницю. Зрештою, для туристів це не велика проблема. Така цінова політика міста не влаштовує тільки місцеве населення.

Іронічно, що мінеральна вода «Моршинська» в Моршині коштує навіть дорожче ніж в Чернівцях.

На щастя для таких людей, ситуацію рятують філії мереж магазинів. Минулого літа в Моршині відкрився магазин «АТБ», що на початку також мав підвищені ціни для швидшого повернення втрачених коштів на його побудування. Проте рішення про відкриття такого магазину в Моршині було більш ніж доречним. Про це говорять довгі черги на касах, забита автопарковка біля магазину та на найближчих вулицях. Тепер ціна на низку товарів не вагомо відрізняється від інших магазинів інших міст.

Що стосується цін на проживання в номерах санаторіїв чи пансіонатів – ситуація є досить схожою до всього. Найдешевший двомісний номер економ класу обійдеться в 750 грн за добу, в санаторії «Дністер». Харчування, процедури, консультації лікаря пропонуються вже за окрему оплату. Номери комфорт класу починаються вже від 1500 грн за добу і це здається вже не надто дорого, якщо не звертати увагу на рівень якості цього «комфорт» класу. А вигляд гостьових номерів не змінився ще з часів будівництва самих санаторіїв, що не вкладається в тенденції сучасних вимог туристичної галузі. *До речі в СРСР на Моршин видавались безкоштовні лікувальні путівки.*

2.5 ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ ДОРОСЛИХ ТА ДІТЕЙ

Так як Моршин являється бальнеологічним лікувальним курортом, його цільова аудиторія - це люди переважно старшого віку з різними захворюваннями що тут лікуються. Проте багато людей старшого віку приїжджають в Моршин з дітьми або внуками. Термін лікування може бути різним, в середньому туристи перебувають тут від тижня до місяця. Які ж є види розваг для молоді?

На жаль, попри всі сильні якості цього мальовничого містечка з точки зору оздоровлення, рекреаційна складова курорту прагне бути кращою. Всі вищеописані розваги міста в більшості орієнтовані на заможних туристів. Звісно в центрі міста присутня низка громадських місць, де можна посмакувати різноманітності, спробувати дорогий хороший алкоголь, поспівати в караоке, потанцювати. Пропонується вечірня дискотека на вихідних в «Палаці Культури». Для дітей в центрі є оренда електричних машинок, дитячий тир, лабіринт і атракціон «тарзанка». Але розваг для підлітків і молоді дійсно не вистачає. Так, тут можна гуляти по парку, вдихаючи чисте прикарпатське повітря, можна піти на пікнік на берег міського або лісового озера, можна орендувати велосипед і проїхатись містом, проте **площа всього Моршина складає 2,2 км**, тож побачити всю красу курорту можна за неповний тиждень. Для туристичної молоді це не велика проблема, проте відсутність різноманітних лаунж барів, нічних клубів чи молодіжних театрів унеможливорює проведення тут цікавих масових розважальних заходів і це впливає на репутацію міста. Через такі аспекти, велика частина місцевої молоді здебільшого змінює місце свого проживання і це також негативно впливає на демографічні показники міста.

До того ж через малу кількість місцевого населення в порівнянні з туристичним – органи місцевої влади власноруч формують стратегію розвитку особливо не зважаючи на думки корінних жителів міста. В такому разі Моршин стає неперспективним для сталого проживання в ньому молоді. Сюди хочеться завітати на тиждень, насолодитись красою природи, відвідати пам'ятки і

повернутись в місто де є більше розваг, активностей, послуг, можливостей, інфраструктури, робочих місць, соціуму та вражень. Складається чітке бачення від'ємних сторін монопрофільного туристичного курорту.

Зрештою для туристів пропонуються щоденні тури по мальовничих місцях Прикарпаття та Закарпаття. Є екскурсії на молочну ферму Прикарпаття «Мукко», в різні села Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської, Волинської областей. Пропонуються дегустації вин, сирів, чаю, тощо. В цьому аспекті туристична складова є доволі розвинутою. Але якщо ви в Моршині не в якості заможного туриста - Вас мало тішать всякого роду не дуже раціональні витрати. А цінова політика Моршина для місцевих жителів могла би прагнути бути вигіднішою.

Сучасні санаторії курорту можуть представити універсальні поєднання оздоровчих процедур, вільного дозвілля для дорослих та дітей, лікувальної бази й сервісу на професійному рівні. Концепція більшості санаторіїв передбачає наявність власних бюветів, ресторанів, кафе, спортивних майданчиків, салонів краси, бібліотек, СПА-комплексів тощо.

Також місто славиться потужною і ефективною оздоровчою програмою, яка включає застосування мінеральної води і бальнеотерапію. Відпочиваючим і місцевим пропонується ряд послуг: лікування грязями, озокеритотерапія (використання гірського воску нафтового походження), апаратна фізіотерапія, психотерапія, косметологія тощо.

Моршин – це місто лікування різноманітних захворювань, а саме: дисфункції підшлункової залози, патології шлунку, порушення обміну речовин, ендокринологічних проблем, гепатитів різної складності і форми та інших.

Для стійкості ефекту лікування, лікарі рекомендують перебувати на курорті до 3-х тижнів.

2.6 ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ ДЛЯ ГОСТЕЙ МІСТА

До Моршина приїжджають не тільки з метою лікування та оздоровлення тіла, а й з метою пошуку нових вражень і пізнання цікавих культурних та історичних пам'яток місцевості. З готових варіантів для туристів представлені тільки вищеописані екскурсії. Проте на території громади та неподалік за її межами розташовано достатньо цікавих, красивих і унікальних історичних місцин. Але транспортна доступність до них бажає бути кращою, адже добратись туди без власної автівки можна тільки приміськими автобусами з активним використанням пішої ходьби. Міська влада не зацікавлена в популяризації місцевих етнічних пам'яток, тож офіційних туристичних маршрутів саме по громаді – не представлено.

На мою думку, я б розробив маршрут: *Пам'ятки Моршина (Церкви Пресвятої Богородиці, УПЦ, Протестантський Костел, Статуя Ісуса Христа, Пам'ятник Т.Г. Шевченка, місцевий парк-пам'ятка, 2 озера, бювет, амфітеатр) – с.Лисовичі (Кімната-музей Романа Савицького) - с.Воля Задеревацька (Музей-садиба Степана Бандери) – с.Гошів (Гошівський монастир).*

Для особливих поціновувачів релігійного етносу пропоную: *Відвідування всіх церков м.Стрий - с.Жулин (Стародавній монастир УКГЦ) – с.Розгірче (Скелі Олекси Довбуша, Цісарське урочище, музей стародавньої зброї).*

Це два туристичні маршрути, з якими можна ознайомитись за один день, отримати масу гарних вражень і фотографій, пізнати історичну та етнічну складову багаторічних місць і культурно розвинути в певній мірі. Карти всіх пішохідних та автомобільних маршрутів прикладено в додатках кваліфікаційної роботи.

Якщо ж Ви не зацікавлені в пізнанні етнічних пам'яток місцевості, а більше любляєте насолоджуватись природою – для Вас представлена низка пішохідних маршрутів парком і лісом Моршина, що використовуються для прогулянок, оздоровчої нордичної та скандинавської ходьби серед туристів та

місцевих жителів. Вони пронумеровані (5005, 5006, 5007, 5008), та позначені різними кольорами відповідно до рівня складності та довжини маршруту.

Висновок до другого розділу

Моршинська ТГ являє собою молоду та амбіційну територіальну громаду з чудовою історією, великою кількістю культурних пам'яток, неймовірною природною красою та величезним потенціалом для сталого розвитку туризму. Туристична діяльність на курорті функціонує ще з радянських часів, тому підґрунтя туризму тут не потрібно створювати з нуля. Його потрібно грамотно розвивати й надалі.

Моршин був відомим бальнеологічним курортом, але сучасний стан міста й громади переживає занепад туристичної нерухомості й інфраструктури, високу цінову політику за невідповідний рівень сервісу без альтернативи та відсутність сучасних туристичних чи рекреаційних опцій та послуг. Туристичний розвиток громади має включати залучення інноваційних технологій для відновлення та модернізації існуючих інфраструктур, для збереження екологічних, природних та соціально-історичних ресурсів.

Вектор розвитку має бути націлений на майбутні молоді покоління, задля забезпечення високого рівня життя місцевих на рівні з туристами. Проблема міста в його спрямованому векторі розвитку туризму без розвитку сучасної інфраструктури благоустрою, бо бальнеологічний курорт розрахований на туристів а не на місцевих жителів. А має бути стратегія збалансованого розвитку для забезпечення зацікавленості місцевого населення залишатись тут для праці і економічного підняття. Це повинно включати збільшення заробітних плат працівників туризму шляхом підняття рівня обслуговування клієнтів до відповідної вартості послуг. Туристична галузь має зацікавлювати туристів та працівників до вигідної взаємодії між собою. Також зацікавленими в розвитку мають бути самі представники влади в питаннях туризму, культури, освіти та охорони здоров'я задля розвитку освітніх закладів для підвищення кваліфікації обслуговуючого персоналу, розвитку культурних програм для

зацікавлення туристів і розвитку лікувальних закладів з вагомою кількістю медичних технологій для ефективного лікування та рекреації пацієнтів.

Все це можливо тільки за результатом плідної взаємовигідної співпраці органів влади, інвесторів, бізнесменів, місцевих жителів, євроінтеграційних процесів та процесів реклами і промоції курорту.

РОЗДІЛ 3.

ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОМАДИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ГРОМАДИ

3.1 Моршинська територіальна громада у Львівській області. Демографічні показники, територіальний розвиток.

27 травня 2020 року (№624-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Львівської області»), рішенням Кабінету Міністрів України була створена «Моршинська міська територіальна громада Львівської області», що включає 14 населених пунктів: м.Моршин та села Довге, Станків, Фалиш, Долішне, Горішне, Пила, Верхня Лукавиця, Нижня Лукавиця, Смоляний, Задеревач, Воля-Задеревацька, Баня Лисовицька і Лисовичі. Площа територіальної громади складає **122,2 км²**. Населення – **14537** осіб, з яких – **5754** – міське, а сільське – **8783**.

Особливістю громади є її територіальне розташування на межі Львівської та Івано-Франківської областей. Завдяки цьому, через громаду та поблизу неї проходять транспортні шляхи національного значення: Н-10 «Стрий-Івано Франківськ-Чернівці-Мамалига», Н-30 «Стрий-Ізварино» та М-06 «Київ-Чоп».

Отож транспортне сполучення Моршина і громади в цілому є безпосереднім плюсом у регіональному розвитку і слугує величезним амбіціям в створенні відповідної інфраструктури щодо транспортної, комерційної, економічної чи культурної галузях. Проте стан дорожнього покриття в громаді потребує капітального відновлення, а розвиток кількості доріг або розширення існуючих істотно вплинуть на збільшення транспортної спроможності регіону.

На карті в додатках роботи зображено Моршин та його об'їзна дорога Н-10. Я вважаю, що доцільним майбутнім розвитком Моршина буде розширення наявних меж міста до дороги Н-10, охоплюючи село Довге.

Наразі ця умовно огорожена територія між центральною вулицею міста та об'їзною автодорогою Н-10, заселена густими переважно сосновими лісами та приватними полями фермерів і сільських жителів. На картах в додатках показано вид міста з супутника, де буквально видніються ці ліси і поля.

Зробивши межі міста більшими, можна покращити транспортну доступність, ушляхетнити територію, збільшити показник густоти населеності та фінально урбанізувати більшу частину сільського населення Моршинської ОТГ.

Так як місто фактично розташовано на автошляху національного значення, обов'язковим пунктом в розвитку має бути хороша АЗС для автомобілів, та зарядна станція для електромобілів. Станція технічного обслуговування, автомийка та шиномонтаж в Моршині вже присутні, проте їх модернізація та осучаснення – невідкладна справа. Окрім курорту, місто може стати гарним проїзним пунктом для мандрівників, де можна зупинитись, відпочити, привести авто до ладу, тощо.

Також не завадили б сервіси TIR для далекобійників та водіїв вантажного транспорту. Тим паче що велика кількість працівників галузі вантажних перевезень буквально цілими днями живуть в черзі на завантаження водою Моршинським заводом мінеральних вод.

Загалом, кліматичні умови Моршинської міської територіальної громади є помірно-континентальними та комфортними для проживання та довгострокового відпочинку. Літо вологе та тепле, найтепліші місяці Липень і Серпень з температурою +22*С. Весна та осінь також теплі та відносно сухі.

Середньодобова температура цілий рік тримається на відмітці +15*С.

Вологість – 78%

Атмосферний тиск становить 731 міліметр ртутного стовпчика.

Навколо міста панує різноманітний рослинний та тваринний світ, що включає в собі велику кількість малинових, ожинових ягідників та численність зайців, лисиць, козуль, лосів та кабанів.

Станом на 4-е квітня 2023р. в Моршині введено карантин для домашніх тварин через загрозу зараження сказом. Відомо що вірус передався від дикої лисиці дворовому собаці. В місті запроваджені безкоштовні пункти вакцинації тварин та заборона вивозу домашніх тварин за межі населеного пункту.

Демографічна складова населення являє собою таку картину: *Табл.1*

Назва населеного пункту	Загальна чисельність населення (осіб)	Економічно-активне населення (осіб)
м. Моршин	5690	3200
с. Довге	982	724
с. Станків	1255	619
с. Фалиш	689	453
с. Пила	34	21
с. Задеревач	568	320
с. Воля-Задеревацька	813	447
с. Лисовичі	1116	611
с. Баня Лисовицька	1722	953
с. Долішнє	504	296
с. Горішнє	236	19
с. Верхня Лукавиця	340	192
с. Нижня Лукавиця	326	193
с. Смоляний	18	15
Загалом економічно-активного населення	8183	

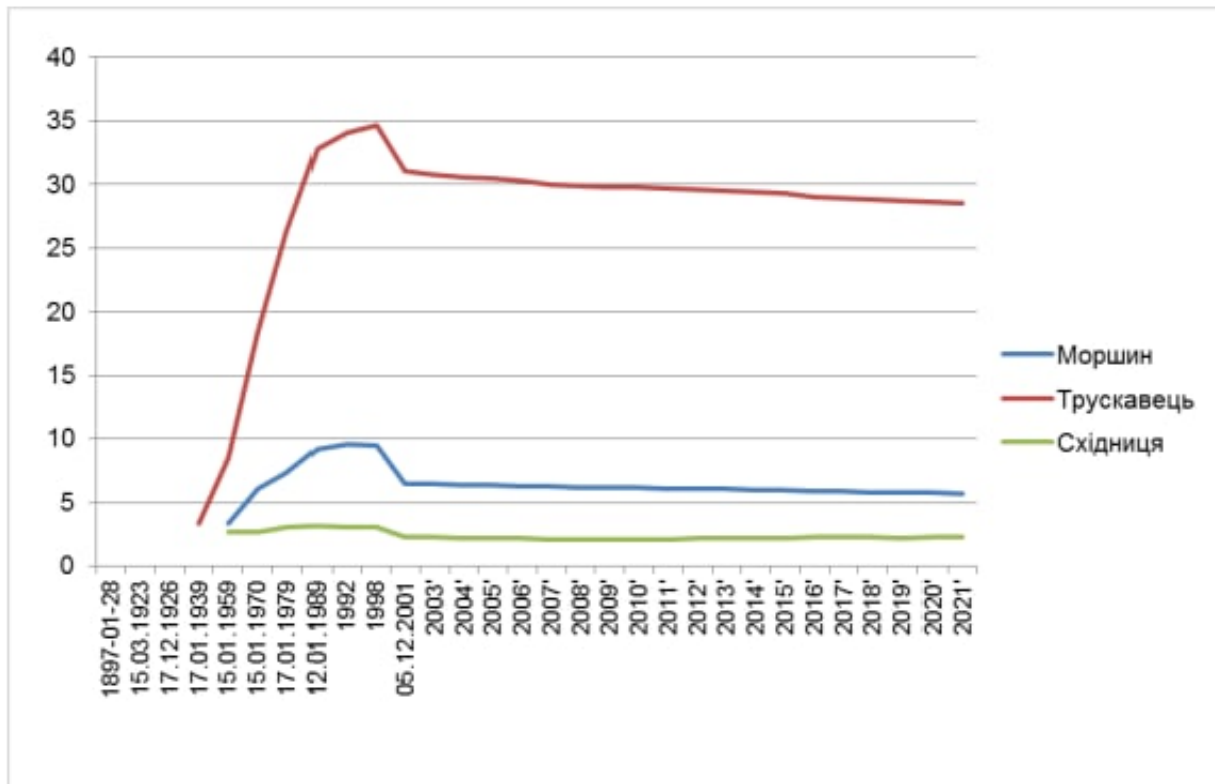
В порівнянні зайнятого і незайнятого населення - відсоткове співвідношення з іншими громадами, майже не відрізняється. Проте показники «Середня заробітна плата» і «Доходи бюджету на 1 жителя» - вагомо відрізняються в користь польського курорту. Це говорить про актуальну недовершеність нашої туристичної галузі з точки зору якості послуг та вартісного коефіцієнту прибутку. «Криниця Здруй» гарний приклад злагодженішої та прибутковішої концепції туризму.

Якщо порівнювати зміни кількості населення м. Моршин, починаючи з **2004** по **2020**рр., то їх динаміка зменшилась на **700** осіб. Отже, за 16 років на **12%**, з **6400** до **5700** осіб.

Якщо зменшення населення і надалі продовжиться, то можливі проблеми Моршинської громади з працевдатним прошарком людей.

Показники	2020				
	Громада Моршинська	Криниця-Здруй	Громада Грускавецька	Громада Хмільницька	Громада Східницька
Територія, км ²	125,4	145,1	212,9	2049	416,2
Населення	14537	16540	40033	28300	16536
Зайняте населення	2161	3986	10400	5008	
Зареєстровані безробітні	224	827	432	752	
Середня заробітна плата, грн	7530	27360	6033	7862	
Доходи бюджету на 1 жителя, грн	8867	52900	6740	12014	6960
Кількість відпочивальників	9700		92600		12000
Якась одна сильна сторона, що надає перевагу в розвитку(наприклад, підприємство, яке працює, природні ресурси, об'єкт для туризму)	Розвинена курортно-лікувальна інфраструктура, моршинська вода	Курорт із відомими лікувальними водами та Центральним-Східним економічним форумом	Відомий курорт із давньою історією та лікувальною водою «Нафтуса»	Курорт, мінеральні радонові води	Курорт, мінеральні води

Табл. 2

Графік. 1

Із поданої діаграми бачимо, піковий демографічний приріст у Моршині та Трускавці, який припадає на радянський період. Зменшення цього показнику зумовлене **демографічною кризою 90-х років в Україні**. Наразі цей показник прогнозовано не планує збільшуватися внаслідок «**постковідної**» кризи, та наявної воєнної ситуації в Україні. Працездатне жіноче населення масово покидає країну разом з дітьми, а чоловіче населення, в більшості, відправляється на фронт в процесі загальної примусової мобілізації.

Військові обставини значно обмежують можливості нарощення темпів розвитку туристичної, курортної та рекреаційної галузі. Скорочення робочих місць, заробітних плат, загальне підвищення цін, та інші супутні фактори негативно впливають на рівень задоволеності населення та загальне положення справ. Тому будь-які ідеї щодо нарощення цих темпів розвитку унеможливаються військовим станом та фінансовою ситуацією громади.

Загальна ситуація в країні у військовий час доволі нестабільна. Частина територій сходу окупована і туристичні пам'ятки тих країв – цинічно знищено.

Галузь туризму в країні фактично заморожено на невизначений термін. Велика чисельність малого та середнього бізнесу зачинено, або ж вони знаходяться на межі економічної нестабільності. Готельно-ресторанний бізнес зазнав величезних змін у переформатуванні з об'єктів туристичної інфраструктури в місця дислокації вимушено переміщених осіб та переселенців. Російська військова агресія наносить величезні екологічні та економічні збитки для України що напряду знищує туристичну інфраструктуру.

Західні регіони стали прихистком для східного населення, тож туристична діяльність не припинила свого існування. Зокрема навпаки, тут зросла кількість бізнесів, власниками яких, були вимушено переселені особи.

Рейтинг областей за прибутком туристичної галузі у період війни

м.Київ	20.2 млн.грн
Львівська область	19.7 млн.грн
Івано-Франківська область	9.5 млн.грн
Закарпатська область	8.8 млн.грн
Київська область	4.7 млн.грн

Табл.3

Війна глибоко негативно впливає на відновлення туристичної галузі та інфраструктури щей на фоні недавньої пандемії COVID-19. Транскордонне співробітництво навіть у західних областях суттєво скоротилося внаслідок закритих кордонів для українських чоловіків, внаслідок великої кількості евакуйованих людей та вагомого потоку гуманітарних і військових вантажів. Вся фінансова допомога країн ЄС та США спрямована в більшості на нарощення нашого військового потенціалу та ліквідацію наслідків російської агресії.

Станом на 2024 рік в країні зріс внутрішній туризм, зокрема в більшості серед західних областей. Приватні туристичні комплекси задали тренд відновлення туристичної інфраструктури, тому Моршинська громада повинна йому відповідати.

3.2 ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Зумовлюючи все вищеописане можна зробити висновок, що Моршин – це місто у якому більше розвинута саме курортно-лікувальна та рекреаційна галузь. Так склалось історично, адже це місце – лікувальний бальнеологічний курорт, основною масою відвідувачів якого, були саме не туристи а пацієнти з різними букетами захворювань. А туристична галузь та особливо темпи її розвитку завжди бажали бути кращими. Передумовами такого положення справ слугують певні чинники. В першу чергу, говорячи прямо, це низькокваліфіковані кадри місцевої мерії, які не мають чіткої зрозумілої логічної стратегії розвитку, не мають розуміння правильних інвестицій і безпріоритетно розподіляють без того збіднілий бюджет.

Згідно плану реалізації Моршинської громади, бюджет заборгованості заробітних плат туристичної інфраструктури на 01.01.2021р. становить 5,8млн. грн.

У 2022 році, міська влада витратила 8,8 млн. грн. на утеплення фасаду Моршинської школи-ліцей.

Згідно того ж плану реалізації громади, транслую пряму цитату з фінального резюме фінансового відділу Моршинської міської ради: «Фінансова ситуація в громаді є досить складною. Більшість видатків бюджету пов'язані з заробітною платою та нарахуванням на неї. Бюджет розвитку мінімальний. Необхідно провести оптимізацію бюджетних видатків та передбачити більший відсоток коштів місцевого бюджету на розвиткові проєкти».

Також, озвучуючи думку місцевої влади щодо стрімкого падіння темпів розвитку туристичної галузі, можемо побачити низку офіційних причин такого положення справ:

- Практично уся економіка громади залежить від мінеральної води (ропи), що значно збільшує ризики краху при погіршенні її якості (на це може вплинути нещодавній початок видобутку сланцевого газу)

- Населення громади скорочується стрімкіше, ніж загальне населення області.
- Зростає кількість туристів, що проживають у приватних помешканнях та відповідно частка тіньового сектору лікувально-реабілітаційних та рекреаційних послуг.
- Значно скорочується кількість штатних працівників.
- Подальше зменшення іноземних туристів через **відсутність міжнародного сертифікату на лікувальні властивості моршинської води.**
- Зменшується кількість та якість персоналу в лікувально-оздоровчому та готельноресторанному бізнесі, що призводить до зниження якості послуг та зменшення відсотку повторних візитів.
- Непомірно високими залишаються витрати бюджету на утримання соціальної та лікувально-оздоровчої інфраструктури, що не дозволяє інвестувати кошти у розвиткові проекти.
- Зменшується кількість та якість персоналу в лікувально-оздоровчому та готельноресторанному бізнесі, що призводить до зниження якості послуг та зменшення відсотку повторних візитів.

Опираючись на вищесказане, в Моршинській громаді є достатньо внутрішніх проблем які унеможливають подальший розвиток будь якої галузі. Але це не означає що негативні звіти влади перед населенням вагомо вплинуть на ситуацію.

Населення громади скорочується. Відзначається його старіння, а також суттєве скорочення працездатного населення. Бюджет розвитку громади майже порожній, ресурсів для інвестицій у критичну інфраструктуру катастрофічно бракує. Робочі місця на території громади не створюються, міграційні процеси посилюються. Громада зберігає монопрофільну структуру економіки, підтримуючи винятково виробництво води «Моршинська» та лікувально-оздоровчу сферу. Незважаючи на маркетингові заходи, туристичний потік не

зростає. Інвестиційна активність громади млява, мале підприємництво зосереджене переважно у сфері торгівлі й послуг.

Громада недостатньо активна у залученні зовнішніх ресурсів. Як результат – в громаді скорочуються доходи домогосподарств, погіршується інфраструктура, знижується якість життя.

Нижче приведено таблицю сильних та слабких сторін курорту за результатами SWOT-аналізу:

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Наявність унікального природного ресурсу – лікувальної води, що застосовується для лікування органів травлення та не має аналогів в Україні.	1. Відсутність промоції курорту в Україні і світі.
2. Чисте довкілля - відсутність на території громади шкідливих промислових підприємств.	2. Рівень надання туристичних, медичних послуг не відповідає світовим (європейським стандартам).
3. Зручне географічне розташування	3. Нестача (брак) відпочинкової інфраструктури
4. Близькість до популярних туристичних дестинацій.	4. Монопрофільна економіка (бальнеологія – місто, с/г – села).
5. Розвинена санаторно-курортна інфраструктура і СПА.	5. Непридатні ґрунти для розвитку рослинництва, крім кормів.
6. Наявність кваліфікованого медичного персоналу.	6. Неефективне використання земель у сільській місцевості.
7. Наявність природної водойми із дозволом для купання та рятувальної служби. (Міський став)	7. Відсутність інфраструктури підтримки підприємництва.
8. Наявність спортивної інфраструктури для проведення	8. Високий рівень тіньової зайнятості (винаймання квартир,

зборів, турнірів і т.п	пилорами, неофіційний продаж ропи).
9. Наявність вільних ділянок різних форм власності й цільового призначення.	9. Постійне скорочення чисельності населення.
10. Наявність с/г підприємств на сільських територіях.	10. Неякісні дорожня інфраструктура та благоустрій (тротуари, зупинки, громадські простори).
11. Широковідомий в Україні та за її межами бренд «Моршинська».	11. Погане транспортне сполучення з сільськими населеними пунктами громади.

Продовження SWOT-аналізу можливостей та загроз для розвитку громади подано нижче у виді тез:

Можливостей є чисельна кількість, зокрема:

- Запровадження статусу міста, як курорту державного значення підвищить зацікавленість і популярність серед туристів та гостей міста
- Міжнародна сертифікація води і ропи привабить клієнтів із Центральної і Західної Європи.
- Реконструкція доріг міжнародного і державного значення покращить комунікацію з курортом. Це зможе реалізувати вагомий потенціал транспортного сполучення громади.
- Поглиблення євроінтеграційних процесів дозволить відкрити доступ для іноземних туристів та інвесторів. Вивести курорт на загальноєвропейський рівень.
- Правильна маркетингова діяльність, що активізує зростання зацікавленості інвесторів до України, та дозволить залучити інвестиції у створення нових підприємств різноманітних галузей.

- Долучення громади до популярних регіональних туристичних маршрутів також зіграє роль маркетингового плану, та залучить нових туристів.
- Залучення позабюджетних коштів на розвиток громади частково вирішить фінансові питання. (Програма Міжнародної Технічної Допомоги для громад).

Однак можливості громади, розглядаються як майбутні перспективи для розвитку. А на протипагу їм існує низка певних, вже актуальних, загроз що негативно впливають на сучасне становище курорту та на майбутній територіальний розвиток:

- Перебіг пандемії COVID-19 разом з карантинними обмеженнями глобально урізає туристичну діяльність всіх курортів світу.
- Військові обставини в Україні також спонукають сповільненню туристичної діяльності курорту, роблячи його місцем для вимушених переселенців
- Відбувається поглиблення інфляційних процесів
- Погіршення інвестиційного клімату в Україні, зокрема через закриті іноземне інвестування.
- Стрімке зростання вартості енергоносіїв в результаті нещодавніх обстрілів та масштабного дефіциту електроенергії.
- Перекладання повноважень щодо глобальних питань розвитку із центрального, державного рівня на місцевий локальний рівень без фінансового забезпечення може спричинити блокування всіх євроінтеграційних процесів та занепад туристичної діяльності.
- Виїзд місцевої молоді на навчання в інші міста та їх неповернення спричинить потенційну втрату кваліфікованих кадрів та можливий їх перехід на конкурентні курорти.

- Посилення конкуренції між громадами за людські та фінансові ресурси як результат всіх вищеописаних чинників.

Не зважаючи на всі сильні та слабкі сторони курорту Моршин, на всі перспективи та загрози щодо територіального розвитку туристичної інфраструктури, керівництво територіальної громади залучає всі потенційні сили і можливості для досягнення трьох головних стратегічних цілей міста:

- 1. Розвиток курортно-лікувальної та туристичної галузі.**
- 2. Диверсифікація економіки громади.**
- 3. Підвищення життя якості місцевих громадян.**

1.а. Розвиток курортно-лікувальної та туристичної галузі це пріоритетний шлях розвитку курорту та громади в цілому, опираючись на історичну складову. Проте, пандемія коронавірусу у 2020-2021рр. статистично продемонструвала варіант занепаду туристичної галузі і дала зрозуміти негативні сторони монопрофільної економіки громади. Ніякий туристичний чи курортно-лікувальний розвиток немає сенсу і прибутку без клієнтської бази туристів.

Однак розвиток багатопрофільної економіки в цьому краї – неможливий через відсутність природо-ресурсного потенціалу, родючих ґрунтів, великих промислових об'єктів, кількості населення, відсутність попиту та конкуренції.

Тож дії, для досягнення першої стратегічної цілі міста, полягають у розвитку промоцій та якісного маркетингу для підвищення позицій впізнаваності курорту, що таким чином підвищить наповнюваність лікувально-оздоровчих закладів. При цьому важливо також підвищити інвестиційну привабливість із метою подальшої розбудови рекреаційної мережі курорту. Вдалим маркетинговим рішенням стане створення та популяризація місцевого бренду «Моршинська ропа», цілюща вода, що не має аналогів в Україні. Але для цього спершу потрібно отримати офіційний сертифікат лікувальних властивостей.

Планується також формування структур для маркетингової та промоційної активності громади, і в першу чергу – **Агенції розвитку Моршинської громади у формі комунальної установи**. На цю структуру буде накладено обов’язки всіх маркетингових дій, управління впровадженням стратегії розвитку, проєктна діяльність із метою залучення фінансових ресурсів із державного бюджету та участь в конкурсах та програмах **Міжнародної Технічної Допомоги** із метою залучення обласних коштів.

Також, попри промоційні дії для покращення інвестиційної картини громади, запроваджено інвентаризацію матеріальних активів громади, в першу чергу – земельних ділянок, придатних до інвестицій. Тому одним із ключових завдань у межах цілі є розроблення містобудівних документів (**Генеральних планів**) для поселень громади та Схеми планування території громади разом із зонуванням земель та кадастровими знімками. Це дозволить урегулювати призначення територій та інвестиційні об’єкти задля оптимального розвитку цих територій.

Досягнення першої стратегічної цілі громади дасть розвиток і вдосконалення туристичної інфраструктури, ефективне використання об’єктів культурної та туристичної спадщини, утвердження позитивного іміджу Моршинської громади на туристичному ринку та забезпечить потік круглорічної привабливості курорту та громади для туристів.

2.а. Диверсифікація економіки промади – це друга стратегічна ціль громади спрямована на усунення концепції монопрофільної економіки. Реалізація цілі пов’язана з підвищенням привабливості громади як місця для ведення бізнесу для підприємців та потенційних інвесторів. Необхідність постановки такої цілі викликано в першу чергу вищеописаними наслідками епідемії COVID-19, що показала негативний бік монопрофільної економіки громади. Так як в Моршині вагомо розвинута тільки курортно-лікувальна та туристична галузь, її тимчасовий занепад у 2020-2021рр. мало не спричинив тотальний економічний крах в громаді. Тисячі людей втратили свої робочі місця досі не отримавши зарплатні через вищеописанну заборгованість у

5.8млн. гривень. Санаторії реструктуризували під інфекційні відділення лікарень. Туристична галузь без туристів несла тільки збиткові наслідки.

Тож стало зрозуміло, що в громаді потрібно заснувати галузь не пов'язану з туризмом чи рекреацією яка в разі чого зможе забезпечити громаду резервним прибутком.

На тлі створення Моршинської об'єднаної територіальної громади та приєднанні до міста ще 13-ти сіл, керівництво міської ради прийшло до висновку про створення умов для залучення потенційних інвесторів в альтернативні економічні ніші, а саме: виробництва та переробки сільсько-господарської продукції у сільських поселеннях. Ціль скерована на підвищення економічної активності у громаді, особливо на сільських територіях шляхом підтримки, створення та розвитку сімейних ферм, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших форм с/г підприємництва. Дрібнотоварна продукція с/г виробників із території громади може реалізовуватися під час культурно-масових заходів в місті, їх споживачами стануть туристи та клієнти курорту. Також у перспективі продукція під місцевим брендом буде реалізовуватися на ринках і торгових закладах не лише громади і району, а й області. Пропонується створення Ради підприємців громади, для ведення кращого комунікативного діалогу між бізнесменами та представниками влади. Крім того, міська рада може брати до уваги розвитку багатопрофільної економіки громади також і неаграрні бізнеси.

3.а. Підвищення якості життя – третя стратегічна ціль Моршинської територіальної громади. Вона системно пов'язана з попередніми стратегічними цілями і скерована на формування комфортних умов проживання як для мешканців, так і для інвесторів, підприємців, туристів і гостей. Потенційному інвестору важливі не тільки наявність виробничих об'єктів чи кваліфікованої робочої сили, а й якісне середовище проживання, якісні комунальні й соціальні послуги, відчуття у мешканців захищеності і впевненості у майбутньому. Громада повинна стати привабливою своїм комфортом і безпекою для всіх, як цього прагне й будь яке інше селище, місто чи громада.

Складовими комфорту громади є: надійна технічна інфраструктура, тобто дороги, тротуари, парки, громадські простори, забезпечення безперебійного енерго- та водопостачання; якісні соціальні та рекреаційні послуги, зокрема передове медичне обладнання, кваліфікований персонал, наявність громадських місць для відпочинку та розваг. Забезпечення діяльнісних місць для громадян.

Звісно ж передовою галуззю покращення технічної або інженерної інфраструктури є вирішення питання реставрації доріг та міжнародних шляхів, які зруйнувались впродовж десятиліть. Внутрішні дороги громади мають велике значення для інтеграції сільських територій у громаду, урбанізації сільського населення та можливого майбутнього розширення меж міста.

Потребує уваги також каналізаційна система водовідведення та обслуговування очисних споруд, система вуличного освітлення, питання реставрації тротуарів та пішохідних шляхів

Було вже частково проведено реставраційні роботи зовнішніх фасадів закладів освіти, культури та ЦНАПу. Приділено окрему увагу для створення додаткових перил та пандусів на вході у всі державні заклади.

Тож підводячи підсумок – інвестиційний потенціал громади є великий, однак відсутні інструменти його розвитку і підтримки. Громада крок за кроком прямує в сторону позитивного стратегічного регіонального розвитку. В Моршині можуть і повинні існувати яскраві, якісні, прибуткові і податкові об'єкти туристичної інфраструктури, які зможуть забезпечити якісний рівень оздоровлення та рекреації, що буде відповідати європейським стандартам. Але сучасні військові обставини, економічний занепадок та послаблення хвиль розвитку туристичної інфраструктури загально гальмують прогресивний сталий розвиток із застосуванням користних євроінтеграційних процесів, і процесів транскордонного співробітництва регіонів. Проте не дивлячись на всі вищеописані проблеми, ми зможемо забезпечити Моршинській ГТ якісні, прибуткові та інноваційні проекти туристичної галузі та інфраструктури. Про один з таких об'єктів далі піде мова.

3.3 “Святий Шарбель” – як приклад вдалого проєкту туристичної діяльності.

На сьогодні, візитною картою міста Моршин являється курортний СПА-готель “Святий Шарбель”, який знаходиться в центрі міста.

Заклад був названий на честь арабського священника і монаха Шарбеля Махлуфа. Готель відповідає найвищим стандартам комфорту і розкоші, пропонує широкий спектр оздоровчих та релаксійних процедур, SPA, карпатська, фінська та інфрачервона сауни, джакузі з гідромасажем, фітобар, купання в критих та відкритих басейнах з різним pH-рівнем води. Присутня власна лікувальна база, прописані дієти для гостей з різними діагнозами від ішемічного захворювання серця до ожиріння чи діабету. Сотні позитивних відгуків від клієнтів та частий sold-out готелю говорить про вдалий приватний проєкт територіального планування в туристичній галузі.

Лікувальна програма “Здоров’я травної системи”, що включає в собі аж 37 послуг, обрана на 14 днів, буде коштувати аж 24800 грн згідно прейскуранту. А лікувальна програма “Похудання”, обрана на такий же термін, буде коштувати 33300 грн. Найдешевший номер починається від 2000 грн, проте заможні люди готові платити за якість і комфорт, ставлячи своє власне здоров’я пріорітетно вище цінності коштів. Крім того, готель добре оподатковується, що є неодмінною фінансовою користю для розвитку міста. На мою думку, такими мають бути і решту вдалих проєктів Моршина та його ОТГ.

Показники відвідуваності готелю, попри його вартісний прейскурант, дають зрозуміти що ідея будівництва такого типу закладів є правильною стратегією розвитку туристичної інфраструктури громади. Адже для туристів перш за все важлива якість рекреаційних послуг, харчування, номерів, розваг, як і повинно бути в об’єктах туристичної галузі такого типу. Раціональна витрата фінансів на завідомо «дешевший готель з дешевшими цінами» не буде відповідати прогресивній концепції розвитку. Тільки передове обладнання,

забезпечення найвищого рівня відпочинку можуть дати нову хвилю зацікавлених туристів, що залишаться задоволеними такою відпусткою.

Приклад існування закладу такого рівня в Моршині, напряду сигналізує про потенціал та можливості курорту. Це самий відвідуваний об'єкт туристичної інфраструктури що відповідає останньому слову рекреаційної та оздоровчої потреби населення. Тут панує постійний обіг туристів, які бронюють номери навіть на 2 доби, щоб просто відвідати Святий Шарбель. За такий невеликий проміжок часу неможливо пізнати інші особливості курорту і, скажімо, спланувати повторну подорож сюди в інший туристичний заклад.

Реклама цього СПА готелю більше включає промоції внутрішніх послуг, особливостей інтер'єру та різновид оздоровчих програм, але не включає промоції самого міста Моршина як мальовничого туристичного краю, де готель знаходиться. Це говорить про те, що Святий Шарбель це приватний заклад туристичної інфраструктури, який працює автономно, надаючи свої послуги туристам. Проте концепція ефективного розвитку туристичної галузі та функціонування інфраструктури полягає у створенні синдикату єдиної співпраці закладів туризму громади.

Адже забезпечення співпраці закладів дозволить розподілити наплив туристів, організувати поділ обов'язків між обслуговуючим персоналом, оптимізувати витрату ресурсів, налагодити прибутковий капітал та покращити якість надання туристичного продукту для споживачів.

ВИСНОВОК

Зі всього сказаного можна зробити підсумок: в перспективі розвитку Моршина – як курортного містечка, доцільним буде створення планів організаційно-економічного характеру, спрямованих на рекреаційну галузь і підтримку туризму. Враховуючи скрутне економічне становище громади, для активізації розвитку туризму необхідно:

- Оптимізувати витрати на другорядні проєкти
- Залучити міжнародне інвестування шляхом маркетингу та промоцій
- Заснувати вибори місцевої влади з представленням кваліфікованих кандидатів
- Тотально реструктуризувати вектор діяльності громади на розвиток сфери туризму та надання рекреаційних послуг
- Заснувати єдину туристичну систему міста, в якій всі державні та приватні структури працюють з метою розвитку туристичної галузі.
- Всерйоз розглянути варіант розширення меж міста та впровадження нових комерційних, житлових та рекреаційних зон
- Розробити нові робочі місця і урбанізувати сільське населення громади
- Повністю реструктуризувати супутні для туризму галузі (транспортна, промислова, сільсько-господарська)
- Реструктуризувати місцеве ЗМІ з агітацією до праці в єдиній туристичній системі міста
- Залучити сусідні громади до взаємовигідної співпраці в туристичній галузі
- Провести активізацію євроінтеграційних процесів

Реалізація цих пунктів та запровадження іншої низки грамотних колективних рішень дозволить Моршину, і всій його громаді, вийти на новий рівень життя, праці та заробітку. Туристична галузь для цього краю є основним потенційним шляхом стратегічного територіального розвитку. Однак монопрофільна економіка громади має певні недоліки, що прив'язують її до єдиного ринку збуту лікувальних та рекреаційних послуг, падіння попиту на які, може призвести до тотальної втрати робочих місць для працеспроможного населення, спустошення туристичних об'єктів та економічного краху курорту.

Виходячи з даної курсової роботи, можна прийти до висновку що в Моршині, опираючись на його багату природню, історичну, культурну та етнічну складові, окрім курортно-оздоровчої справи, варто розвивати різноманітні супутні туристичні галузі, такі як: **медичний туризм** (лікувальні джерела); **спортивний туризм** (чисельність мість для активного відпочинку, пішохідні маршрути); **екологічний туризм** (унікальні гірські ландшафти для рафтингу); **культурний туризм** (унікальні історичні місця та культурні традиції); і **гастрономічний туризм** (різноманітність місцевої кухні).

Щоб стати на шлях багатопрофільної громади – в Моршині, окрім туризму, є великий потенціал для розвитку:

- Сільського господарства (рослинництво, тваринництво)
- Енергетичної галузі відновлювальних джерел (сонячна, вітрова енергія)
- Медична промисловість (розвиток місцевих медичних установ з курортно-оздоровчої бальнеологічної справи до повного спектру лікування, реанімації та відновлення здоров'я пацієнтів)
- ІТ-промисловість (розвиток інтернет технологій та програмування може мати прогресивний попит через географічну близькість до інформаційного центру України – м.Львів)

Багатопрофільна економіка громади відкриє широкий інвестиційний фонд в різноманітні галузі, усуне економічні ризики падіння попиту на якусь

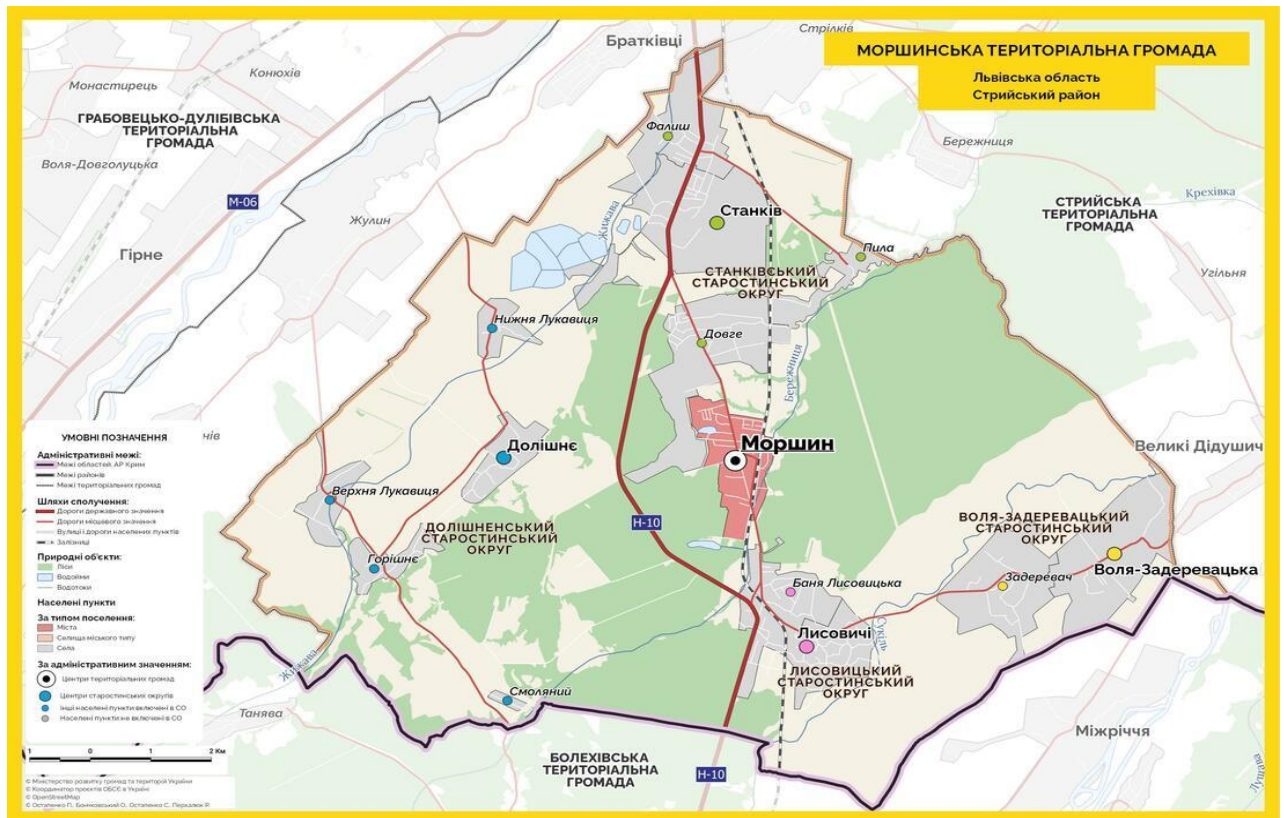
певну галузь, дасть збалансований розвиток регіону з великою кількістю різноманітних робочих місць, відкриє нові можливості бізнесу та підприємств.

Завдання що були виконані для досягнення мети курсової роботи: було проведено вивчення історичної складової міста, проведено опис наявної туристичної інфраструктури та запропонованих послуг для туристів, проведено аналіз цінової політики громади, дослідження проблем та перспектив для розвитку туристичної галузі. Крім того, було проаналізовано актуальну стратегію розвитку громади, запропоновану міською радою, і зроблено висновок, що реалізація всіх планів частково унеможлиблюється перш за економічними, інвестиційними та політичними проблемами в громаді та країні. Проте доцільність такого стратегічного розвитку туристичної інфраструктури при запровадженні всіх умов дасть вагомий позитивний розвиток громади, збільшить її конкурентоспроможність та впізнаваність і посилить євроінтеграційні процеси популяризації курорту за межами України.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. <https://www.morshin-ua.com/>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BD>
3. <https://karpatykruiz.com.ua/morshyn/sanatoriums/>
4. <https://sanatorii-karpat.com/ua/morshin-sanatorii/>
5. <http://trkprostir.in.ua/>
6. <https://mineraltour.com.ua/uk>
7. <https://life.pravda.com.ua/health/2020/09/13/242288/>
8. https://zaxid.net/morshin_tag44926/
9. <http://morshyn-rada.gov.ua/>
10. <https://www.morshynska.ua/>
11. https://tourlib.net/statti_ukr
12. <https://morshyn-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11.pdf>

ДОДАТКИ

Puc.1

Puc.2

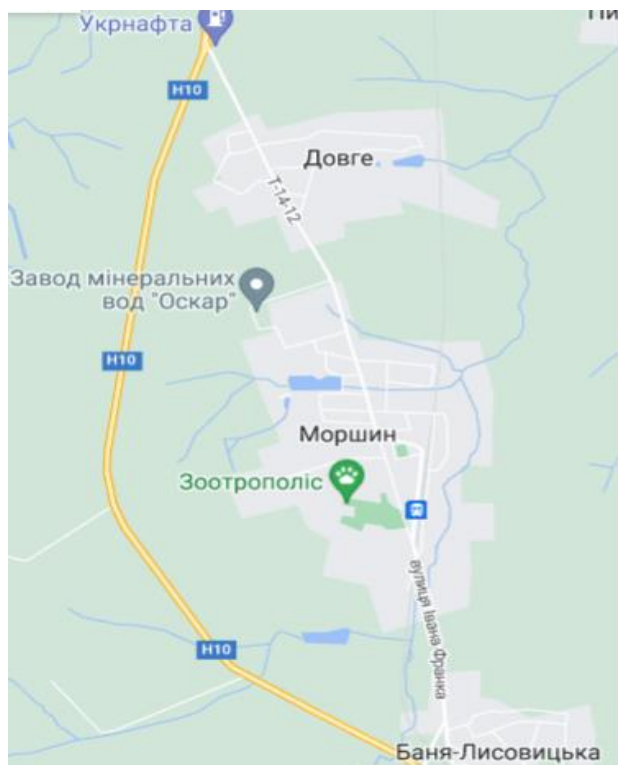

Рис.3

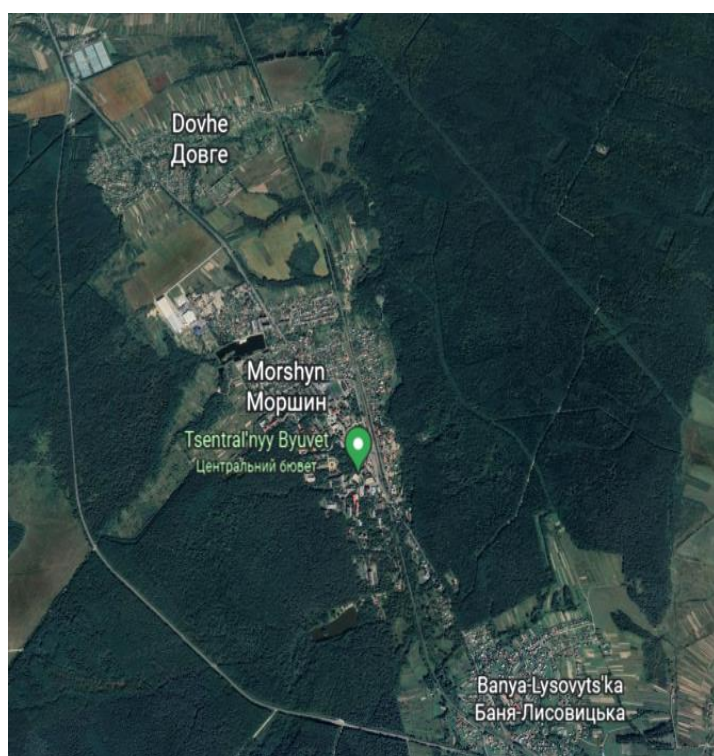

Рис.4

Рис.5

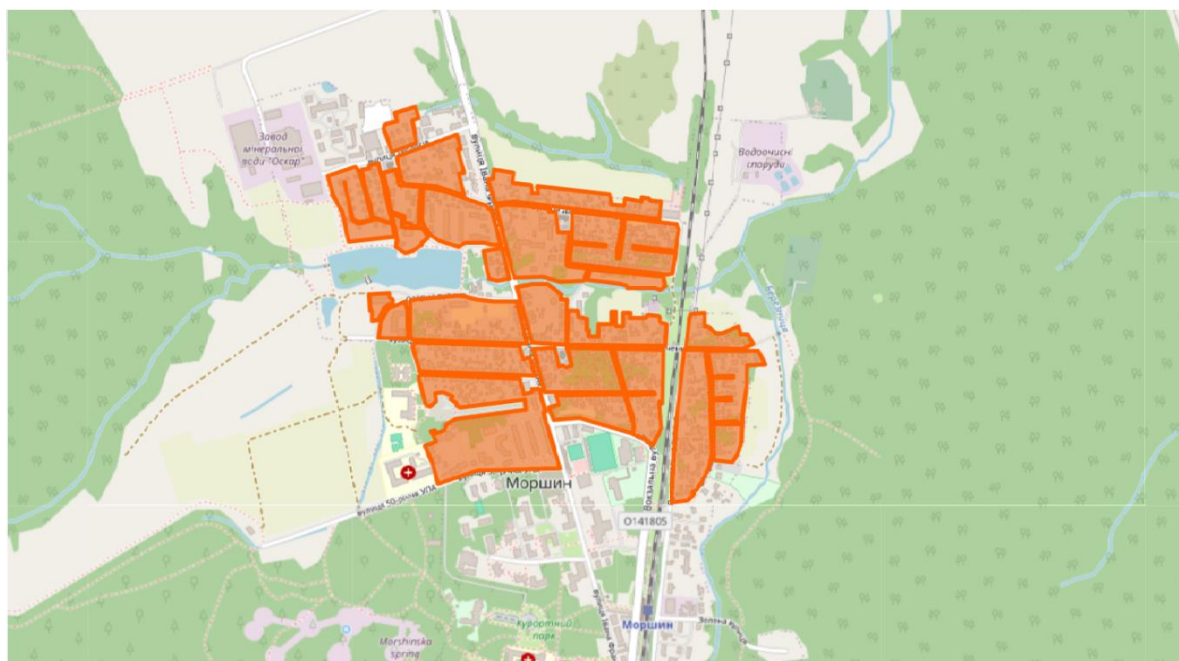

Рис.6

Карта житлової зони Моршина

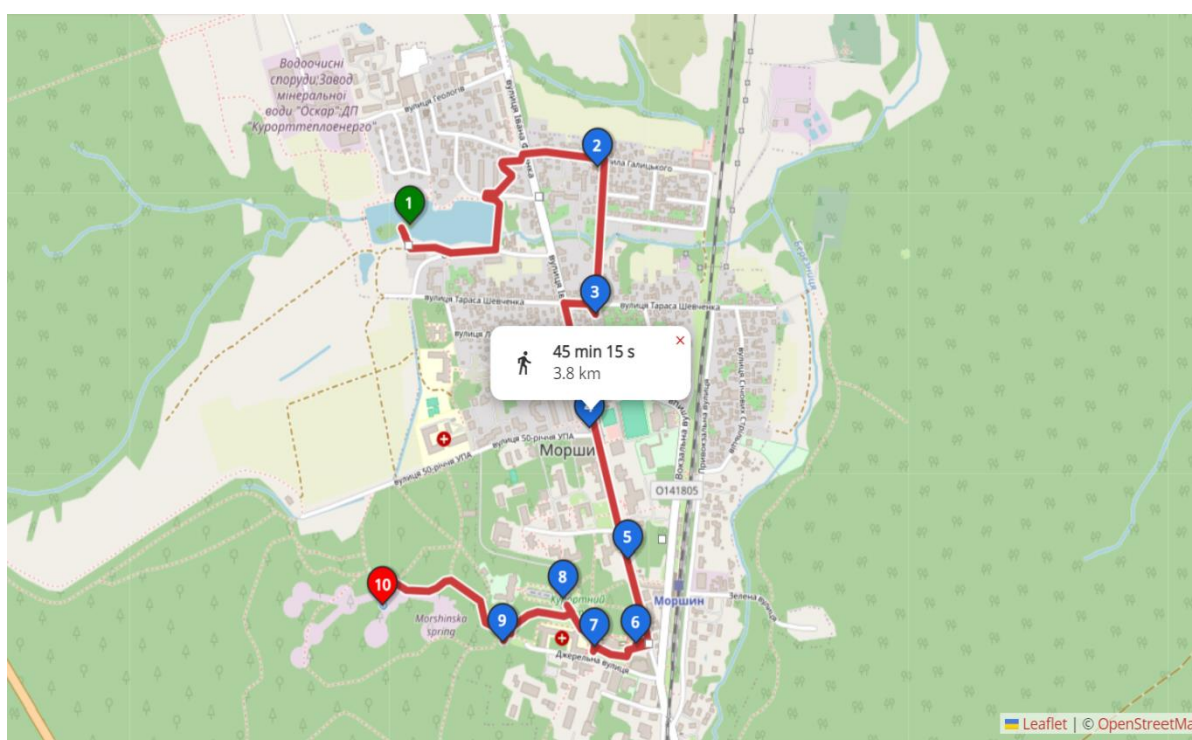

Рис.7

Карта пішохідного маршруту туристичних об'єктів міста

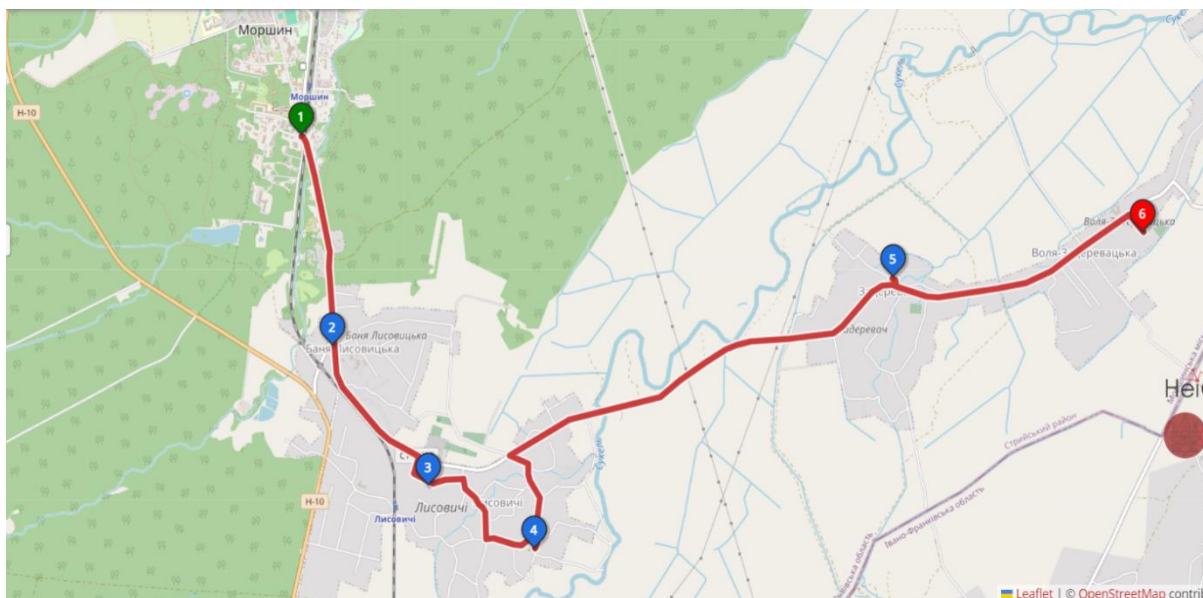

Рис.8

Карта автомобільного маршруту туристичних об'єктів Моршинської громади

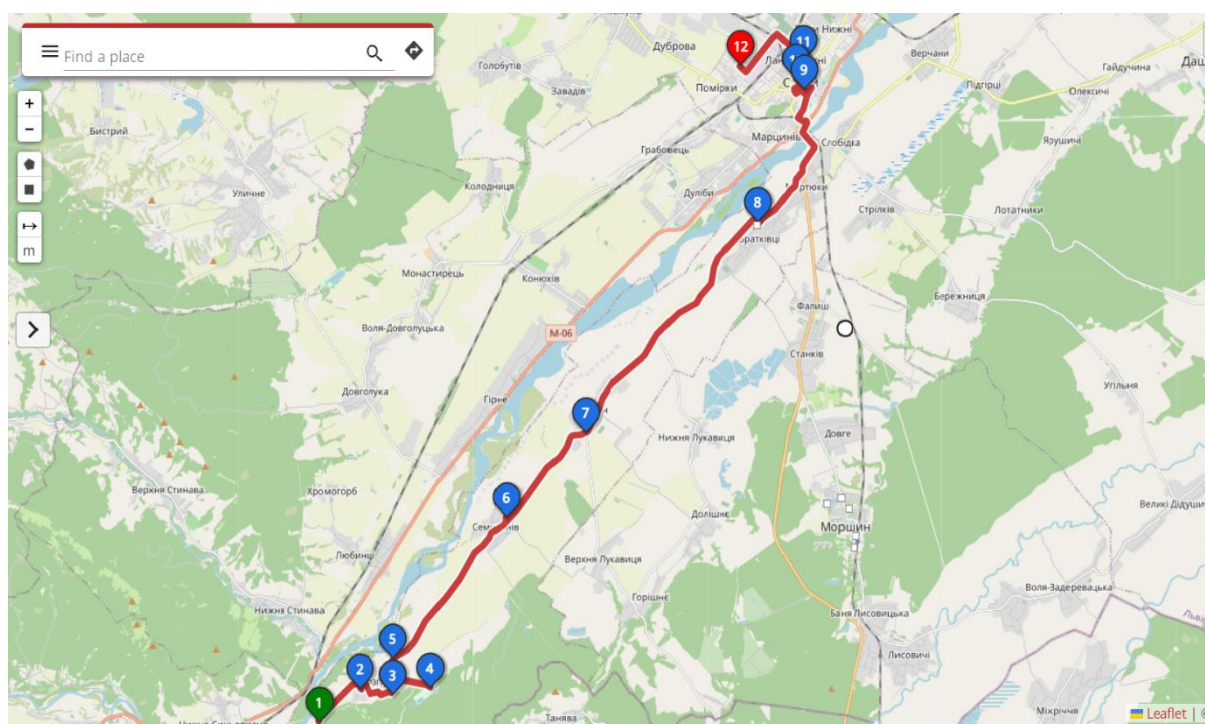

Рис.9

Карта автомобільного маршруту релігійних та туристичних об'єктів
Стрийського району